

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
COMMUNITY ORGANIZATIONS
DEVELOPMENT INSTITUTE

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

รายงาน ผลการดำเนินงาน สวัสดิการชุมชน ปีงบประมาณ 2563

โดย สำนักประสานเครือข่ายสวัสดิการชุมชน

รายงานผลการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ปีงบประมาณ 2563

โดย

สำนักประสานเครือข่ายสวัสดิการชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำนำ

โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นโครงการที่เครือข่ายองค์กรชุมชนได้ริเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2548 เพื่อสร้างระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในชุมชนเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต บนหลักการ “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” ปีงบประมาณ 2563 เป็นปีที่กองทุนสวัสดิการชุมชนดำเนินการเป็นปีที่ 16 ปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองไปแล้ว 6,035 กองทุน มีจำนวนสมาชิกกองทุนทั้งหมด 5,941,906 ราย มีเงินกองทุนรวมกว่า 17,688.40 ล้านบาท (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2563)

ปีงบประมาณ 2563 กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการจัดสวัสดิการดูแลสมาชิกมากกว่า 15 ประเภทตั้งแต่สวัสดิการพื้นฐาน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ผู้ด้อยโอกาส ยกย่องเป็นสวัสดิการที่เป็นประโยชน์สาธารณะของชุมชนด้านต่างๆ ทั้งรูปแบบที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน และบทบาทสำคัญในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและป้องกันภัยจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยลูกมาจัดการรับมือและช่วยเหลือดูแลสมาชิก คนยากลำบาก และประชาชนทั่วไปในพื้นที่ด้วยการจัดทำหน้ากาก เจลแอลกอฮอล์ จัดหาข้าวสารอาหารแห้ง ตั้งโรงครัวกลาง รวมถึงทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ในการช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนในพื้นที่ เสริมหนุนการทำงานจากภาครัฐเพื่อให้เข้าถึงผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างทั่วถึง

ประเด็นการพัฒนามุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีคู่มือบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศ และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการเทคโนโลยีมาใช้กับกองทุนคือสนับสนุนการใช้โปรแกรมเพื่อพัฒนาด้านการเงินและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล 5 ภาค จนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสามารถการบันทึกรายงานสถานะกองทุนเข้าระบบได้ 3,724 กองทุน และมีข้อมูลสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเข้าทะเบียนหัวเหลือง และบันทึกเข้าในระบบโปรแกรมของสถาบันฯ ได้จำนวน 3,451 กองทุน มีสมาชิกในระบบ จำนวน 2,439,941 ราย บันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลได้

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

สารบัญ

ความเป็นมาของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล.....	7
พัฒนาการการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล.....	8
ยุทธศาสตร์สวัสดิการชุมชน พ.ศ. 2561 – 2565.....	10
ผลการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนปี 2563.....	12
งานสำคัญของขบวนสวัสดิการชุมชน ปี 2563.....	15
1.1 การสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลภายใต้โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน.....	15
1.2 การสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปี 2563.....	15
1.3 ตัวชี้วัด กพร. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปี 2563.....	16
1.4 ตราสัญลักษณ์กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล.....	17
1.5 คู่มือบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล.....	17
1.6 การพัฒนาบทบาทการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)	18
1.7 การสำรวจข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดและข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) โดยเครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค.....	21
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสวัสดิการชุมชนในการขับเคลื่อนงาน	
2.1 การพัฒนาศักยภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล โดยเครือข่ายสวัสดิการ.....	22
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบข้อมูลองค์ความรู้และเครือข่ายการเรียนรู้สวัสดิการชุมชน	
3.1 โครงการรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์“คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ประจำปี 2563.....	24
3.2 โครงการสังเคราะห์ชุดความรู้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสู่การยกระดับเป็นนวัตกรรมสวัสดิการชุมชน.....	26
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนานโยบายสวัสดิการชุมชนให้เป็นระบบสวัสดิการสังคมของประเทศ	
4.1 การขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมระบบสวัสดิการของชุมชน พ.ศ. โดยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยภาคประชาชน.....	27
4.2 (ร่าง) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	28
ภาคผนวก นวัตกรรมสวัสดิการสวัสดิการชุมชน 20 เรื่อง จากโครงการสังเคราะห์ชุดความรู้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสู่การยกระดับเป็นนวัตกรรมสวัสดิการชุมชน.....	30

ความเป็นมาของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

ในอดีตสังคมไทยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามธรรมชาติ โดยมีบ้านและวัดเป็นศูนย์กลาง ต่อมาสังคมเปลี่ยนแปลงไป รัฐเป็นผู้จัดสวัสดิการให้แต่ไม่ทั่วถึง ขณะที่สังคมมีความเหลื่อมล้ำมีผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบความยากลำบากไม่มีสวัสดิการที่เพียงพอ ชุมชนที่มีประสบการณ์งานพัฒนาจึงร่วมกันจัดสวัสดิการของชุมชน โดยพึ่งระบบการพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสังคมในอดีตมาจัดเป็นกองทุนเพื่อช่วยเหลือกันและกันของชุมชน โดยต่อยอดจากกลุ่มออมทรัพย์ หรือองค์กรการเงินที่มีอยู่ในปี พ.ศ. 2546 มีการทดลองจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นและมีการขยายผลไปทั่วประเทศและยกระดับเป็นโครงการตามนโยบายสังคมไม่ทอดทิ้งกันของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี พ.ศ. 2549 ที่มีอาจารย์ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม เป็นรัฐมนตรีและเป็นนโยบายของรัฐบาล ปี พ.ศ. 2552 ปัจจุบันมีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลทั่วประเทศ 6,035 กองทุน มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองไปแล้ว 6,035 กองทุน มีจำนวนสมาชิกกองทุนทั้งหมด 5,941,906 ราย มีเงินกองทุนรวมกว่า 17,688.40 ล้านบาท ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2563

การพัฒนารูปแบบสวัสดิการชุมชนเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่มุ่งให้เป็นฐานรากของการสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน บนพื้นฐาน *“ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี”* ได้เริ่มต้นอย่างเป็นระบบในปี 2547 เกิดจากการรวมตัวกันของเครือข่ายสวัสดิการชุมชน เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาแบบการจัดสวัสดิการชุมชน รวมถึงจัดทำยุทธศาสตร์การสนับสนุนระบบสวัสดิการชุมชน เพื่อการขยายผลและพัฒนา ระบบสวัสดิการชุมชนให้เป็นไปอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ภายใต้ต้นนโยบายของศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) ผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นำไปสู่การส่งเสริมจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลขึ้น โดยในช่วงเริ่มต้นของการขับเคลื่อนงานได้สนับสนุนให้เกิดพื้นที่ครูกองทุนสวัสดิการชุมชนจำนวน 14 พื้นที่ ต่อมาในปี 2548 จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนจากรัฐบาล ปี 2549 เกิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 191 ตำบล เพื่อเป็นพื้นที่ขยายผลต่อไป

จากนั้น ได้มีนโยบายสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนในรูปแบบการสมทบเท่ากันโดยชุมชนได้รับการสมทบไม่เกิน 365 บาท/คน/ปี เริ่มต้นในปี 2553 โดยได้จัดสรรงบประมาณรวม 727.3 ล้านบาท เพื่อสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพในสัดส่วนตามการออมของสมาชิก ไม่เกิน 365 บาท/ราย/ปี เป็นการสมทบงบประมาณจากสามฝ่าย (1 : 1 : 1) คือ 1) สมทบจากเงินออมของสมาชิกในชุมชน ทั้งในรูปแบบการออมทรัพย์เติม หรือสัจจะออมวันละบาท 2) การสมทบจากรัฐบาลกลางผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และ 3) การสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งแล้วยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยขบวนองค์กรสวัสดิการชุมชนในแต่ละภาค มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนสร้างความเข้าใจให้เกิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ใหม่และพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีการจัดตั้งมาแล้วให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมและบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นเครื่องมือของการสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานการให้อย่างมีคุณค่าและการรับอย่างมีศักดิ์ศรี

พัฒนาการการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

มีการพัฒนากองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุระดับจังหวัด โดยให้การสนับสนุนเครือข่ายผู้สูงอายุจังหวัดละ 1 ล้านบาท สนับสนุนโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- เวทีสัมมนา “วิถีพลังไท 1” ขบวนชุมชนมีข้อสรุปจะขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนร่วมกันทั่วประเทศ

- สัมมนา ”สวัสดิการชุมชนก้าวหน้าอย่างยั่งยืน“ ผลักดันนโยบายสวัสดิการชุมชน
- จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลมีพื้นที่ครู 14 ตำบล และขยายผลเป็น 68 ตำบล รัฐบาลโดยศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) ให้การสนับสนุน

- ขยายการจัดตั้งกองทุนพื้นที่นำร่องได้ 191กองทุน มีสมาชิกกองทุน 133,100 คน
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มียุทธศาสตร์ “สังคมไม่ทอดทิ้งกัน” โดยให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และรัฐบาลสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ
- มีการจัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติและระดับจังหวัด เพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน
- มีการแก้ไขเพิ่มสวัสดิการชุมชนใน พระราชบัญญัติส่งเสริมสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546

จำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชน เพิ่มขึ้นเป็น 2,904 กองทุน สมาชิกกองทุน 932,780 คน เงินกองทุนประมาณ 459 ล้านบาท

- จำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 3,443 กองทุน เงินกองทุน 790 ล้านบาท จำนวนสมาชิก 1,446,262 คน
- รัฐบาลสนับสนุนสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน ภายใต้นโยบายชุมชนเข้มแข็งและสนับสนุนสมทบกองทุน จำนวน 727.3 ล้านบาท

พัฒนาการการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดำเนินการพัฒนาและขยายผลอย่างต่อเนื่อง โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีกองทุน 5,509 สมาชิก 3,420,473 คน เงินสะสมในกองทุนรวม 4,225,508,573.43 บาท เป็นเงินสนับสนุนจากรัฐบาลสมทบรวม 1,083,087,145 บาท

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประกาศนโยบายสนับสนุนสวัสดิการชุมชน (ข้อ 3.3) พอช.สนับสนุนงบประมาณกองทุน 500 ล้านบาท

- คณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทยด้านสังคม กำหนดการจัดทำกฎหมายสวัสดิการชุมชนเป็นโครงการในแผนปฏิรูปด้านสังคม ซึ่งรัฐมนตรีเห็นชอบแผนทั้งหมดในปีในเดือน มีนาคม 2561
- เสนอ พรบ. สวัสดิการชุมชน ต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ
- เครือข่ายสวัสดิการชุมชน และ พอช. ร่วมเป็นคณะทำงานเพื่อยกร่างยุทธศาสตร์และศึกษากฎหมายสวัสดิการชุมชน
- รัฐธรรมนูญปี 2560 กำหนดให้การจัดระบบสวัสดิการชุมชนเป็นสิทธิของชุมชนและบุคคล ในมาตรา 43(3) ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

- จำนวนกองทุนเพิ่มเป็น 5,997 กองทุน จำนวนสมาชิก 5,994,974 คน เงินกองทุนรวมกว่า 15,503,974 คน เงินกองทุนรวมเป็น 15,503.16 ล้านบาท
- รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณสมทบกองทุน ปี 2562 377.55 ล้านบาท
- เครือข่ายสวัสดิการชุมชนจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน 5 ปี
- เสนอแก้ไข ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน (ฉบับที่ ...) พ.ศ.
- เสนอร่างพรบส่งเสริมสวัสดิการชุมชน พ.ศ. แก่ถูกปรับแก้ให้เป็นการเสนอแก้ พรบ.ส่งเสริมสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2551

- กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลได้รับการสมทบงบประมาณ 369.8496 ล้านบาท
- เครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค เสนอกฎหมายเข้าชื่อโดยภาคประชาชนร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมระบบสวัสดิการของชุมชน พ.ศ. พร้อมยื่นพระราชบัญญัติต่อประธานรัฐสภา สามารถรวบรวมรายชื่อได้จำนวนทั้งสิ้น 14,106 รายชื่อ เสนอต่อประธานรัฐสภา
- จัดทำคู่มือบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล 15,000 เล่ม กระจายทุกพื้นที่

ยุทธศาสตร์สวัสดิการชุมชน พ.ศ. 2561 – 2565

เพื่อให้มีการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่องเครือข่ายสวัสดิการชุมชนได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการ ฉบับแรกระหว่างปี 2558 – 2562 และมีการปรับปรุงเป็นแผนปี 2561 – 2565 มีสาระสำคัญ ดังนี้

วิสัยทัศน์ (vision) “สวัสดิการชุมชนสร้างโอกาสและความเสมอภาค เพื่อสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน”

พันธกิจ (mission)

1. พัฒนาบทบาทและความสามารถของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลให้เป็นกลไกกลางการจัดสวัสดิการชุมชนในพื้นที่

2. พัฒนาสวัสดิการชุมชนให้เป็นระบบสวัสดิการสังคมของประเทศ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ
1. การเสริมสร้างบทบาทและความสามารถของกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกลไกการจัดสวัสดิการในพื้นที่	1) รณรงค์อุดมการณ์ “สวัสดิการชุมชน ให้อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อสังคม” 2) พัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดสวัสดิการชุมชน 3) พัฒนาระบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดี มีธรรมาภิบาล	1) พัฒนาศักยภาพกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน 2) พัฒนามาตรฐาน ตัวชี้วัด และการรับรองกองทุนสวัสดิการชุมชน 3) รางวัลสวัสดิการชุมชนต้นแบบ
2. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสวัสดิการชุมชนในการขับเคลื่อนงาน	1) เชื่อมโยงและพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล เป็นเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด 2) เชื่อมโยงงานสวัสดิการชุมชนกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านอื่นๆของขบวนการองค์กรชุมชนและนโยบายรัฐ 3) พัฒนาความสามารถแกนนำสวัสดิการชุมชน 4) ขยายการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล	1) พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการสวัสดิการชุมชนจังหวัด 2) สมัชชาสวัสดิการชุมชนภาค/จังหวัด 3) จังหวัดนำร่องยุทธศาสตร์สวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ
<p>3. การพัฒนาระบบข้อมูล องค์กรความรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ สวัสดิการชุมชน</p>	<p>1) พัฒนาระบบข้อมูลและ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการกองทุน</p> <p>2) พัฒนาระบบการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ สวัสดิการชุมชน</p> <p>3) ยกระดับความรู้สวัสดิการชุมชน จากการปฏิบัติสู่วิชาการและสากล</p>	<p>1) พัฒนาระบบสารสนเทศ สนับสนุนการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน</p> <p>2) อบรมเชิงปฏิบัติการนั้จัดการความรู้สวัสดิการชุมชน</p> <p>3) วิจัยเพื่อการพัฒนานวัตกรรม สวัสดิการสังคมไทย ซึ่งเป็นโครงการร'วมในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4</p>
<p>4. การพัฒนานโยบายสวัสดิการชุมชนให้เป็นระบบสวัสดิการสังคมของประเทศ</p>	<p>1) เชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนกับแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติการ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม</p> <p>2) พัฒนาสวัสดิการชุมชนเป็นนโยบายผ่านพรรคการเมือง ฝ่ายนิติบัญญัติ และรัฐบาล</p> <p>3) การสื่อสารสังคม</p>	<p>1) พัฒนานโยบายและกฎหมาย สวัสดิการชุมชน/สวัสดิการสังคม</p> <p>2) สื่อสารเพื่อพัฒนานโยบาย</p>

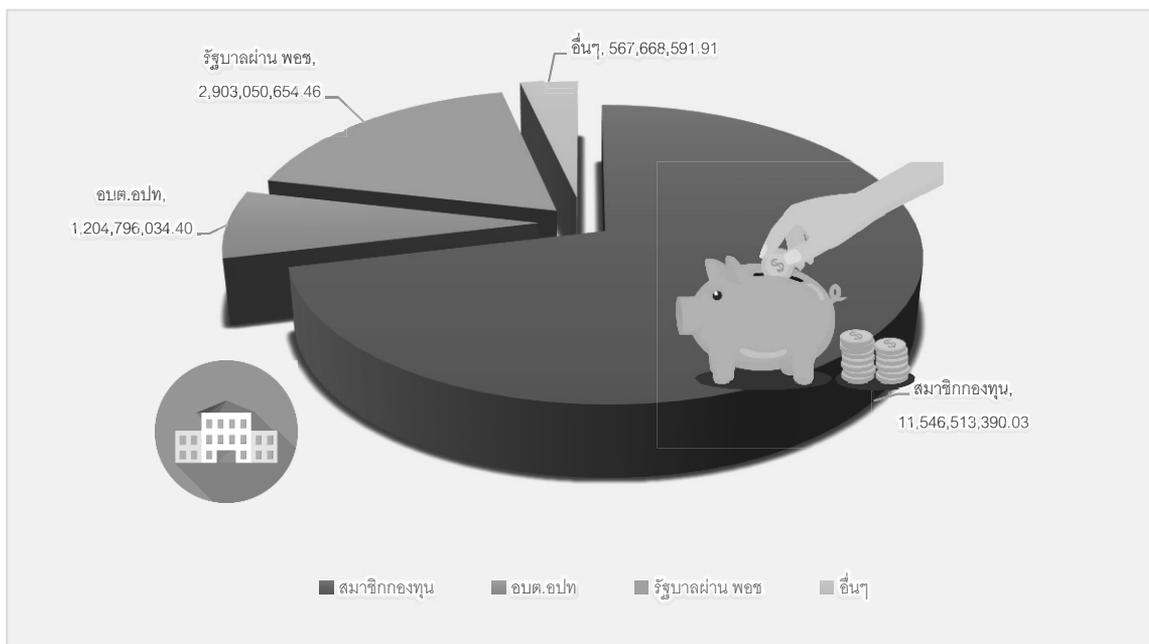
ผลการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนปี 2563

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างบทบาทและความสามารถกองทุนสวัสดิการชุมชน

1.1 ภาพรวมกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปีงบประมาณ 2563 ณ 24 กันยายน 2563

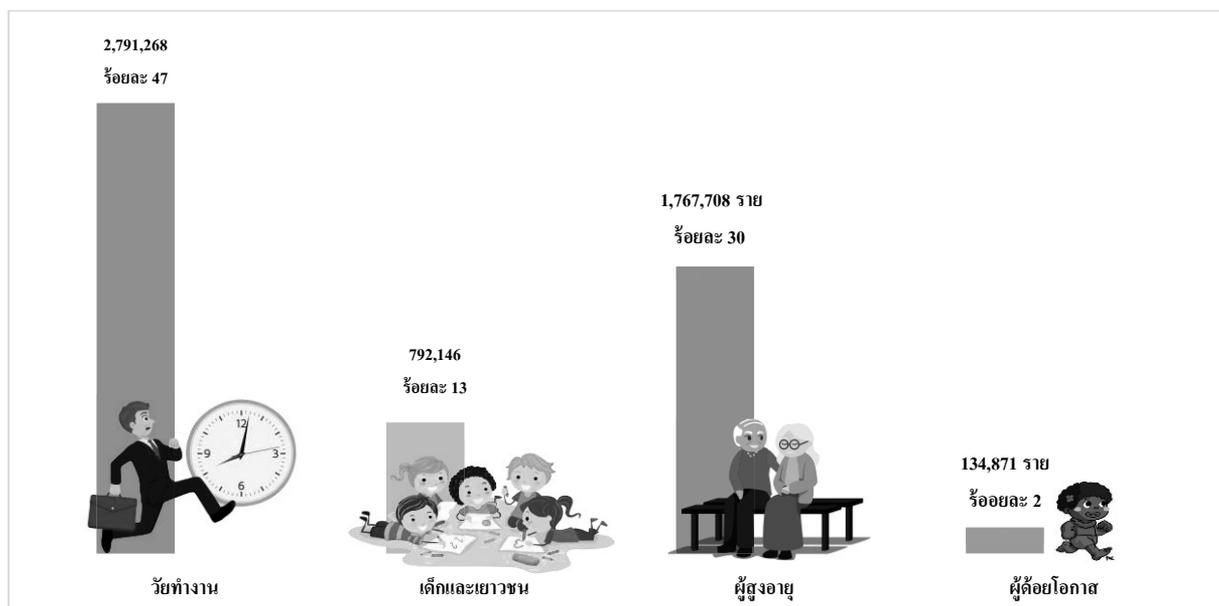
การส่งเสริมการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนนับตั้งแต่ปี 2548 จนถึงเดือนกันยายน 2563 มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองไปแล้ว 6,035 กองทุน มีจำนวนสมาชิกกองทุนทั้งหมด 5,941,906 ราย มีเงินกองทุนรวมกว่า 17,688.40 ล้านบาท แยกเป็นเงินสมทบจากสมาชิก จำนวน 11,546.51 ล้านบาท หรือร้อยละ 65 เงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล/อบจ.) จำนวน 1,204.79 ล้านบาท หรือร้อยละ 7 (อปท.สมทบตามความสมัครใจ/สถานะการคลังและส่วนหนึ่งสนับสนุนด้านอื่นที่ไม่เป็นเงินสมทบ) เงินสมทบจากรัฐบาลผ่าน พอช. จำนวน 2,903.05 ล้านบาท หรือร้อยละ 16 เงินสมทบจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ (ที่นอกเหนือจากการสมทบที่ผ่าน พอช.) จำนวน 567.66 ล้านบาท หรือร้อยละ 3 และเป็นเงินจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน เงินบริจาค ฯลฯ 1,466.37 ล้านบาท หรือ ร้อยละ 8

แผนภูมิแสดงที่มาของเงินสมทบกองทุน

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปัจจุบันมีสมาชิกสะสมกว่า 5.9 ล้านราย แยกเป็นบุคคลทั่วไปในวัยทำงาน 2,791,268 ราย หรือร้อยละ 47 เด็กและเยาวชน 792,146 ราย หรือร้อยละ 13 ผู้สูงอายุ 1,767,708 ราย หรือร้อยละ 30 ผู้ด้อยโอกาส/ผู้พิการ 134,871 ราย หรือร้อยละ 2 ตามดังแผนภูมิแสดงสัดส่วนสมาชิกแยกเป็นรายประเภท

แผนภูมิแสดงสัดส่วนสมาชิกแยกเป็นรายประเภท

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสามารถจัดสวัสดิการพื้นฐานแก่สมาชิกโดยครอบคลุมทุกช่วงชีวิต คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ผู้ต้อโอกาส/ผู้พิการ จัดสวัสดิการชุมชนครอบคลุมได้มากกว่า 15 ประเภท ทั้งได้จัดช่วยเหลือป้องกัน ในช่วงภัยพิบัติโควิด ทั้งหน้ากากผ้า เจลฆ่าเชื้อ ข้าวสารอาหารแห้ง รวมสวัสดิการอื่นๆ อาทิ สวัสดิการรับขวัญเด็กแรกเกิด อุปกรณ์การเรียนของนักเรียน จ่ายกรณีเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล บำนาญผู้สูงอายุ สวัสดิการเสียชีวิตจัดงานศพ สวัสดิการผู้ต้อโอกาส คนพิการ ทุนประกอบอาชีพ ภัยพิบัติ ซ่อมแซมบ้าน /ที่ดินทำกิน ฯลฯ แม้จำนวนเงินการจ่ายให้แก่สมาชิกจะไม่มากนักตามสถานะการเงินแต่ละกองทุน แต่สวัสดิการที่ได้รับ เช่น การที่ตัวแทนกองทุนได้ไปเยี่ยมไข้หรือเป็นเจ้าภาพงานศพทำให้เกิดความภาคภูมิใจมีคุณค่าทางจิตใจทั้งนี้จากข้อมูล ณ วันที่ 24 กันยายน 2563 มีผู้ได้รับสวัสดิการตรง 2,240,284 ราย เงินจ่ายสวัสดิการรวม 298,503,344 ล้านบาท โดยประเภทการจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลมีผู้ได้รับสวัสดิการนี้มากที่สุด จำนวน 930,353 ราย หรือร้อยละ 41.53 และจำนวนเงินการจ่ายสวัสดิการด้านการเสียชีวิตมีจำนวนมากที่สุดกว่าทุกประเภทจำนวน 104,333,511 ล้านบาท หรือร้อยละ 34.95

การจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสวัสดิการชุมชน มากกว่า 15 ประเภท

สมาชิกได้รับสวัสดิการ
2,240,284 ราย

เงินจ่ายสวัสดิการรวม
298,503,344 ล้านบาท

การจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลมีผู้ได้รับสวัสดิการนี้มากที่สุด จำนวน 930,353 ราย

จ่ายสวัสดิการด้านการเสียชีวิตมากที่สุด จำนวน 104,333,511 ล้านบาท

ภาพรวมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล (ข้อมูลจากระบบโปรแกรม 24 กันยายน

2563)

ภาค	จำนวนตำบลทั้งหมด	จำนวนกองทุน	จำนวนหมู่บ้าน		จำนวนสมาชิก(คน)		จำนวนเงินกองทุนของชุมชน (บาท)		จำนวนกรรมการ (คน)
			ทั้งหมด	เข้าร่วม	ก่อนปีปัจจุบัน	ปัจจุบัน	ก่อนปีปัจจุบัน	ปัจจุบัน	
ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและ ตะวันออก	967	741	47,633	6,643	533,374	648,958	1,777,956,096	2,264,463,724	58,391
		76.63%							
ภาคกลางและ ตะวันตก	1,143	739	6,198	5,886	408,780	516,855	1,243,389,625	1,433,904,456	75,097
		64.65%							
ภาค ตะวันออกเฉียง เหนือ	2,707	2,204	31,100	20,784	1,758,453	2,089,265	4,454,769,052	6,437,796,783	126,772
		81.42%							
ภาคใต้	1,085	1,107	8,546	8,273	1,083,697	1,266,729	2,779,992,417	3,289,314,175	109,053
		102.03%							
ภาคเหนือ	1,565	1,244	14,978	11,670	1,126,178	1,422,261	2,609,702,191	3,610,048,562	88,956
		79.49%							
รวม	7,467	6,035	108,455	53,256	4,910,482	5,944,068	12,865,809,381	17,035,527,700	458,269
		80.82%							

งานสำคัญของขบวนการสวัสดิการชุมชน ปี 2563

1.1 การสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลภายใต้โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนและได้รับงบประมาณเพื่อสมทบโครงการฯ 369.8496 ล้านบาท เป้าหมาย 1,200 ตำบล สมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน 900,000 คน และสนับสนุนกลไกการขับเคลื่อนระดับจังหวัดและภาค ปีงบประมาณ 2564 สำนักงานภาค 5 ภาค ดำเนินการจัดสรรงบประมาณสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ทั้งสิ้น จำนวน 1,450 กองทุน เกินเป้าหมายร้อยละ 20 สมาชิก 1,238,446 ราย สูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 37.6 โดยมีเงินสมทบ 297,474,957บาท โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ภาค	จำนวน กองทุน	ร้อยละของจำนวน กองทุนทั้งหมด	จำนวนสมาชิกที่ได้รับ การสมทบ	จำนวนเงินได้รับ การสมทบ
กรุงเทพปริมณฑล และตะวันออก	140	19%	120,642	36,222,880
กลางและตะวันตก	129	17.5%	83,536	18,755,038
ตะวันออกเฉียงเหนือ	598	27%	543,968	121,157,797
เหนือ	293	23.5%	279,515	58,586,962
ใต้	290	26%	209,149	62,752,280
รวมทั้งหมด	1,450	24 %	1,236,810	297,795,957

1.2 การสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปี 2563

นับจากปี 2561 ได้มีการพัฒนาเครื่องมือในการแบบสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชน ให้เป็นแบบฟอร์มเดียวกัน ทั้ง 5 ภาค โดยมุ่งหวังว่าผลจากการจัดทำแบบสอบทานนี้ จะนำไปสู่การออกแบบพัฒนาระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ในปี 2563 ผู้แทนเครือข่ายสวัสดิการชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้มีการประชุมเพื่อทบทวนแบบฟอร์มการสอบทานให้สั้นกระชับ เข้าใจง่าย สอดคล้องกับหลักการแนวทางการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่มากขึ้น โดยในปี 2563 การลงพื้นที่สอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรูปแบบการลงพื้นที่การสอบทาน ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ดังนี้ (1) ลงพื้นที่รายกองทุน (2)

จัดเวทีรายโซน/อำเภอ พร้อมบันทึกผลการสอบทานผ่านแบบสอบถาม Online Google Forms จากการติดตามผลการสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปี 2563 สามารถรวบรวมผลการสอบทานได้ตามตาราง ดังนี้

ภาค	รวมกองทุนสอบทาน	จำนวนกองทุนทั้งหมด	ร้อยละของกองทุนทั้งหมด	ดีมาก (A)	ร้อยละ	ดี (B)	ร้อยละ	ปานกลาง (C)	ร้อยละ	น้อย (D)	ร้อยละ	กองทุนหยุดดำเนินการ	ร้อยละ
ภาคเหนือ	947	1,244	76.13%	410	43.29%	164	17.32%	129	13.62%	175	18.48%	69	7.29%
ภาคใต้	878	1,107	79.31%	253	28.82%	173	19.70%	105	11.96%	246	28.02%	101	11.50%
ภาคท.ปริมณฑลและตะวันออก	335	741	45.21%	130	38.81%	62	18.51%	52	15.52%	65	19.40%	26	7.76%
ภาคกลางและตะวันตก	553	739	74.83%	161	29.11%	112	20.25%	111	20.07%	123	22.24%	46	8.32%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,317	2,204	59.75%	626	47.53%	257	19.51%	181	13.74%	223	16.93%	30	2.28%
ภาพรวม	4,030	6,035	66.78%	1,580	39.20%	768	19.05%	578	14.34%	832	20.64%	272	6.75%

ผลการสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 4,030 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 66.73 ของกองทุนทั้งหมด 6,035 กองทุน (ข้อมูล ณ 27 เดือนกันยายน 2563) เป็นระดับ A จำนวน 1,580 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 39.20 ระดับ B จำนวน 768 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 19.05 ระดับ C จำนวน 578 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 14.34 ระดับ D จำนวน 832 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 20.64 และมีกองทุนที่หยุดดำเนินการแล้ว จำนวน 272 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 6.75

1.3 ตัวชี้วัด กพร. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ปี 2563

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลได้มีการที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ 5 ด้าน รวมทั้งสิ้น 2,854 กองทุน จากจำนวนเป้าหมาย 3,064 กองทุน โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

การตรวจ ก.พ.ร. ปี 2563

ลำดับ	ภาค	1. เป็นกองทุนที่จัดตั้ง 1 ท้องถิ่น 1 กองทุน และดำเนินงานไม่ต่ำกว่า 1 ปี	2.1.1 ข้อ 9 ระบบบริหารกองทุน	2.1.1 ข้อ 16 การแนบไฟล์ระเบียบ	2.2.1 รายชื่อคณะกรรมการ ปี 2563	2.3.1 ข้อ 10 รายงานฐานะการเงิน	2.2.2 ข้อ 3.5.1 ทะเบียนสมาชิก	3. มีการจัดสวัสดิการชุมชนไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง เช่น เกิด	4. มีแผนพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน	ผ่านเกณฑ์ครบถ้วนสมบูรณ์	ร้อยละ
1	กรุงเทพฯปริมณฑลและตะวันออก	385	385	374	385	385	364	385	385	365	96.82%
2	กลางและตะวันตก	454	454	451	454	454	407	454	454	407	109.12%
3	ตะวันออกเฉียงเหนือ	1190	1190	948	1137	1007	745	1154	1142	820	73.35%
4	ใต้	674	673	611	674	674	532	673	674	565	100.36%
5	เหนือ	748	746	726	747	748	700	748	747	697	110.11%
รวมทั้งสิ้น		3,451	3,448	3,110	3,397	3,268	2,748	3,414	3,402	2,854	93.15%

ข้อมูล ณ วันที่ 26 กันยายน 2563

1.4 ตราสัญลักษณ์กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ปัจจุบันมีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลทั่วประเทศ 6,035 กองทุน เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลมีสัญลักษณ์ เครือข่ายสวัสดิการชุมชนร่วมกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พอช. จึงมีการประชุมหารือและจัดทำโครงการประกวดออกแบบตราสัญลักษณ์เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับชาติสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ร่วมกับเครือข่ายสวัสดิการชุมชนมีจำนวน 3 ผลงาน ที่ส่งเข้าประกวด และได้มีพิจารณาผลงานที่ชนะการประกวด นายสุนทร บุคดา จากเครือข่ายสวัสดิการชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1.5 คู่มือบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

ปี 2562 ระหว่างเดือน มีนาคม - มิถุนายน 2562 สำนักตรวจสอบการดำเนินงานที่ 5 สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินลงพื้นที่ตรวจสอบการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน 5 ภาค 10 จังหวัด 100 กองทุน และพบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยังไม่มีคู่มือในการดำเนินงาน ผู้แทนเครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค ร่วมกับสถาบัน ร่วมออกแบบจัดทำจัดทำคู่มือบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล เพื่อเป็นคู่มือในการดำเนินงานให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศ และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ส่วนที่ 1 สาระสำคัญของสวัสดิการชุมชน

ส่วนที่ 2 การบริหารงานกองทุนสวัสดิการชุมชน

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน 5 ปี ข้างหน้า

ภาคผนวก : แบบฟอร์มเอกสารประกอบการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน

1.6 การพัฒนาบทบาทการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19)

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดำเนินการช่วยเหลือและป้องกันภัย ด้วยการสื่อสารทางออนไลน์และลูกมาจัดการรับมือและช่วยเหลือดูแลสมาชิก คนยากลำบาก และประชาชนทั่วไปในพื้นที่ด้วยการจัดทำหน้ากาก เจลแอลกอฮอล์ จัดหาข้าวสารอาหารแห้ง ตั้งโรงครัวกลาง รวมถึงทำงานช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น รพ.สต. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เรือนจำ โดยการจัดทำหน้ากาก เจลฆ่าเชื้อโรค แมสซิฟ และการจัดหาอาหาร เครื่องดื่มให้กับผู้ปฏิบัติงานในด้านตรวจ (รายละเอียดตามภาพกิจกรรม)

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาแก้ว

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาแก้ว จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกหนึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีแนวคิดสร้างควมมั่นคงทางด้านอาหารด้วยการเพาะพันธุ์กล้วยน้ำว้าให้สมาชิก ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ที่อาหารมีความขาดแคลน ทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในช่วงวิกฤตดังกล่าวได้

จัดทำโดย : สำนักประสาน เครือข่ายสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางหมาก

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางหมาก จังหวัดชุมพร ได้นำหน้าจากผ้าจำนวน 6,700 ชิ้น แจกจ่ายให้แก่ชาวบ้าน ในชุมชนตำบลบางหมาก นอกจากนี้ยังได้มีการให้กำลังใจและตรวจเยี่ยมแก่จุดคัดกรองพื้นที่หมู่ 3 และหมู่ 4 จาก รพ.สต. บางหมาก รงมีไปถึงมอบหน้ากากอนามัยให้แก่ผู้ป่วย NCD ผู้พิการ, ผู้สูงอายุ และ อสม. ในพื้นที่อีกด้วย

#รวมพลังชุมชนต้านภัย COVID-19

จัดทำโดย : สำนักประสาน เครือข่ายสวัสดิการชุมชน

เครือข่ายสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน และบ้านมั่นคง ร่วมขับเคลื่อนการจัดทำหน้ากากผ้าสู้ภัย COVID-19

มีเป้าหมายผลิตหน้ากากผ้า จำนวน 1,474,500 ชิ้น 43 จังหวัด 168 กลุ่ม ผลิตได้แล้วทั้งสิ้น 462,335 ชิ้น

การจัดทำหน้ากากอนามัยโดยเครือข่ายสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน และบ้านมั่นคง

จังหวัดเชียงใหม่

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่าผาโดยคณะกรรมการจังหวัดเชียงใหม่ได้สนับสนุนเงินจำนวน 20,000 บาท พร้อมกับบริจาคหน้ากากอนามัยให้กับ อสม.ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม

เครือข่ายบ้านมั่นคงภาคกรุงเทพมหานครและตะวันออก มอบพอช.

1. หน้ากากผ้าหนา 2 ชั้น จำนวน 114 ซ้อละ 12 ชิ้น รวม 1,368 ชิ้น
2. เจลแอลกอฮอล์ขนาด 1 ลิตร จำนวน 24 ลิตร

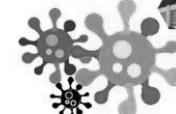
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

มีการรับมอบหน้ากากผ้าจากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลประสงค์ เพื่อนำไปแจกจ่ายให้ กับ รพ.สต. และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 200 ชิ้น

จังหวัดสระแก้ว

คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการ สนับสนุนกองทุน จัดทำหน้ากากผ้า และเจล เป้าหมายอย่างน้อย 82,000 ชิ้น สำหรับ สมาชิก 21,693 คน

จังหวัดลำปาง

เครือข่ายสวัสดิการชุมชนจังหวัดลำปางและกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลลำปางหลวง ผลิตจำนวน 10000 ชิ้น

1.7 การสำรวจข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดและข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) โดยเครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค

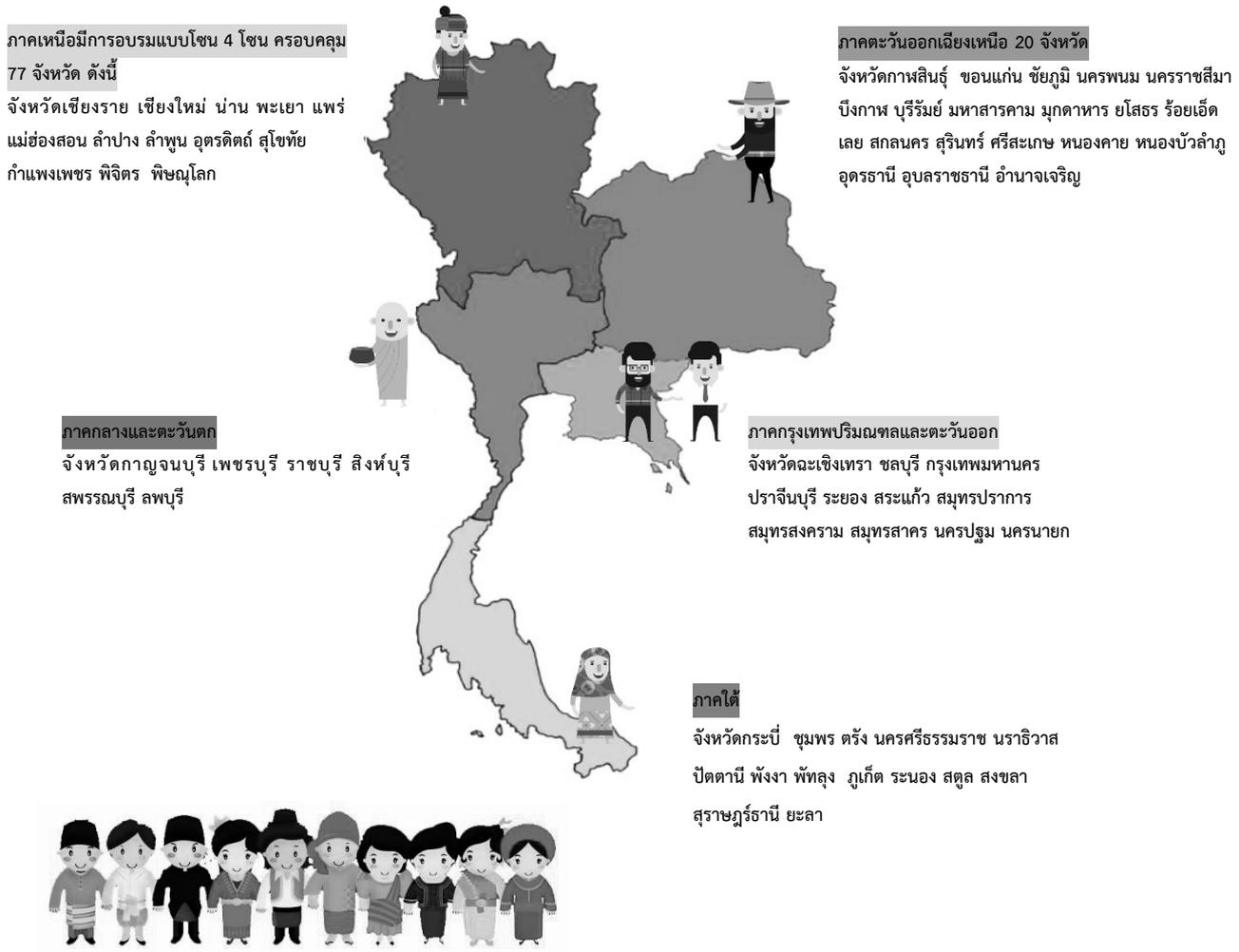
ปี 2563 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) เครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำแบบสำรวจข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดและข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) โดยเครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค โดยจัดทำในรูปแบบ Google Form วัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อรวบรวมปัญหา ผลกระทบ ของการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่มีต่อสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนและประชาชนในพื้นที่ 2) เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนได้ทำบทบาทหน้าที่การดูแลช่วยเหลือและสร้างหลักประกันความมั่นคงของสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย ตามเจตนารมณ์การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอต่อรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบาย กระจายให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศดำเนินการตอบแบบสอบถาม มีกองทุนที่ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 2,109 กองทุน โดยมีผลการสำรวจ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสวัสดิการชุมชนในการขับเคลื่อนงาน

2.1 การพัฒนาศักยภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล โดยเครือข่ายสวัสดิการ

หลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) ในประเทศคลี่คลายลง สำนักประสานเครือข่ายสวัสดิการชุมชนได้เสนอปรับแผนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ปี 2563 เครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค ได้จัดประชุมร่วมกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พอช. เพื่อหารือแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และได้มีการจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล 2563 โดยรูปแบบการดำเนินงานมีการแบ่งทีมทำงาน ออกเป็น 3 ทีม ประกอบด้วย (1) ทีมบริหารกลาง (2) ทีมปฏิบัติการพื้นที่ภาค 5 ภาค (3) ทีมปฏิบัติการพื้นที่ เพื่อพัฒนาและติดตามการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลทั่วประเทศ จำนวน 4,900 กองทุน เริ่มดำเนินงานตามโครงการฯ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2563 จากการติดตามผลสามารถจัดตั้งทีมปฏิบัติการได้จำนวนทั้งสิ้น 252 ทีม 948 คน และมีการลงพื้นที่ 5 ภาคเพื่อพัฒนา 3 นัก ได้แก่ นักยุทธศาสตร์ นักบริหารจัดการ และนักโปรแกรม (ส่งเสริมการใช้โปรแกรมเพื่อพัฒนาด้านการเงินและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล) ดังนี้

การอบรมพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ระดับภาค 4 ภาค ระดับกลุ่มจังหวัด 8 กลุ่ม ที่
ภาคเหนือ 4 กลุ่มภาคกลางตะวันตก 3 กลุ่มและภาคใต้ 1 กลุ่มจังหวัด

จากการลงพื้นที่ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล 2563 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสามารถบันทึกรายงานสถานะกองทุนเข้าระบบได้ 3,724 กองทุน และมีข้อมูลสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเข้าทะเบียนหัวเหลือง และบันทึกเข้าในระบบโปรแกรมของสถาบันฯ ได้จำนวน 3,451 กองทุน มีสมาชิกในระบบ จำนวน 2,439,941 ราย บันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ได้ สรุปรายงานการเงินได้จำนวน 3,376 กองทุน มีกองทุนที่ดำเนินการได้ตามเกณฑ์คุณภาพครบทุกข้อ จำนวน 2,854 กองทุน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่ดำเนินการบันทึกข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเข้าสู่ระบบโปรแกรมเพื่อพัฒนาด้านการเงินและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลเชิงทะเล
อำเภอ 0211 จังหวัดภูเก็ต

สถานะทางการเงินกองทุนฯ ปัจจุบัน
ยอดเงินคงเหลือทั้งหมด 1,367,349.85 บาท

บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	เงินสดในมือ
ธนาคาร - เลขที่บัญชี 902.584.73	ธนาคาร - เลขที่บัญชี -	ธนาคาร - เลขที่บัญชี 212.883.12	ธนาคาร - เลขที่บัญชี 220,000.00	ธนาคาร - เลขที่บัญชี -	31,882.00

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

สมาชิกสะสม	สมาชิกออก	สมาชิกเสียชีวิต	สมาชิกคงเหลือ
562	132	40	390

บันทึกข้อมูลกองทุนฯ **ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน** **กราฟแสดงผลทางการเงิน**

กรอกข้อมูลถึงวันที่ 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2563

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวิจิต
อำเภอ เมือง จังหวัดภูเก็ต

สถานะทางการเงินกองทุนฯ ปัจจุบัน
ยอดเงินคงเหลือทั้งหมด 0.00 บาท

บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	เงินสดในมือ
ธนาคาร KTB เลขที่บัญชี 3770094158	ธนาคาร 0 เลขที่บัญชี -	ธนาคาร ไทยพาณิชย์ เลขที่บัญชี 021065885238	ธนาคาร GSB เลขที่บัญชี 020164609752	เงินที่เก็บ เลขที่บัญชี -	-

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

สมาชิกสะสม	สมาชิกออก	สมาชิกเสียชีวิต	สมาชิกคงเหลือ
2,204	164	137	1,903

บันทึกข้อมูลกองทุนฯ **ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน** **กราฟแสดงผลทางการเงิน**

กรอกข้อมูลถึงวันที่ 31 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2562

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบข้อมูลองค์ความรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ สวัสดิการชุมชน

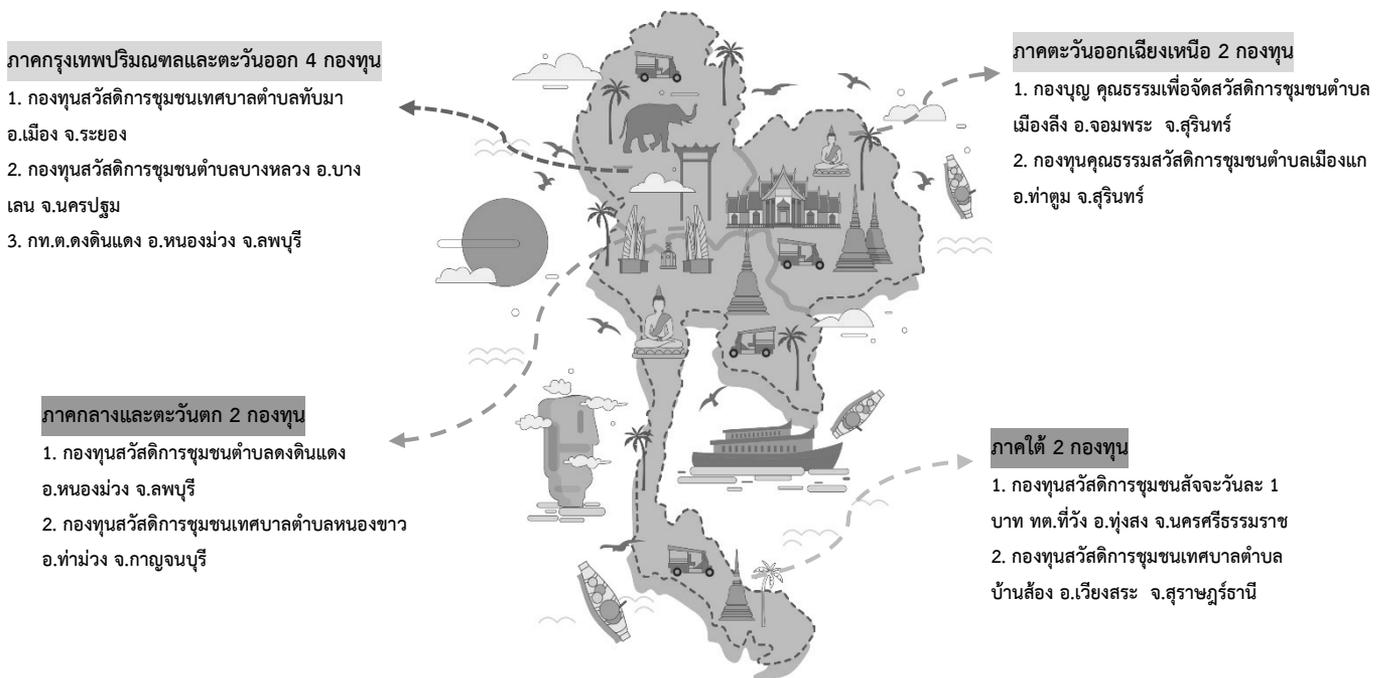
3.1 โครงการรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึง เชิงตะกอน” ประจำปี 2563

ตามที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ร่วมกับวิทยาลัยพัฒนาศาสตร์ ป่วย อึ้งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิมั่นพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ คณะอนุกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับประเทศ ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เครือข่ายสวัสดิการชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำโครงการมอบรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิด ศาสตราจารย์ ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ต่อเนื่องในปี 2562 เพื่อยกย่อง เชิดชู องค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินงานช่วยเหลือ ดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างโดดเด่นในด้านต่าง ๆ

โดยได้มีการประชาสัมพันธ์รับสมัคร คัดเลือกตามเกณฑ์ของโครงการรายภาคเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาโครงการฯ มาสู่เวทีคัดเลือกระดับประเทศ จำนวน 36 กองทุน ซึ่งปรากฏผลการพิจารณาตามตารางท้ายนี้

ประเภท	ชื่อกองทุน
1.ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่น (ทุกช่วงวัยและเพศสภาพ) ให้มีคุณภาพชีวิต และคุณค่าในสังคม	กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมาอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
3. ด้านการพัฒนาเด็กเยาวชนและการเรียนรู้ เพื่อการเติบโต เป็นคนดี และมีคุณภาพ	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
4. ด้านการพัฒนาอาชีพ ทั้งในระดับครัวเรือน กลุ่มและ ชุมชน และการแก้ปัญหาหนี้สิน	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดงดินแดงอำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี
5. ด้านการดูแลสุขภาพประชาชนและสิ่งแวดล้อม การ อนุรักษ์พลังงาน การจัดการขยะการจัดการและฟื้นฟูภัย พิบัติ	กองทุนสวัสดิการชุมชนสังจะวันละ 1 บาท เทศบาลตำบลทิวัง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
7. ด้านการสร้าง ความมั่นคงทางด้านอาหารและความ หลากหลายทางชีวภาพ	กองทุน คุณธรรมเพื่อจัดสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองสิง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
8. ด้านการบริหารจัดการกองทุนที่ดี และมีธรรมาภิบาล	กองทุนคุณธรรมสวัสดิการชุมชนตำบลเมืองแก อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

ประเภท	ชื่อกองทุน
9. ด้านผลงานการจัดสวัสดิการชุมชนแบบองค์รวม หลายมิติ สามารถเชื่อมโยง/บูรณาการทรัพยากรจากหลากหลายแหล่งเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
10. ด้านการฟื้นฟูระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกลุ่ม และภาคี นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และสังคม	กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอมำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

เนื่องด้วยปี 2563 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID – 19 ทำให้พิธีมอบรางวัล “ผู้สรรค์สร้างเชื่อมั่นของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ปี 2563 ต้องเลื่อนออก และมีการกำหนดวันรับรางวัลใหม่ ในวันที่ 9 มีนาคม 2564

3.2 โครงการส่งเสริมขีดความรู้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสู่การยกระดับเป็นนวัตกรรมสวัสดิการชุมชน

โครงการส่งเสริมขีดความรู้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสู่การยกระดับเป็นนวัตกรรมสวัสดิการชุมชนเป็นการดำเนินงานร่วมกับนางสาวพิมพ์ชญา ธนกุลดำรง เพื่อให้ขีดความรู้กองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีความโดดเด่นได้รับการยกระดับให้เป็นนวัตกรรมสวัสดิการชุมชนตำบล และพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินงานให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลทั่วประเทศ โดยถอดบทเรียนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” และกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีการดำเนินงานโดดเด่น จำนวน 20 กองทุน ดังนี้

20 นวัตกรรมสวัสดิการชุมชน รายละเอียดตามภาคผนวก

ท่าเสา : 3 อ. การดูแลสุขภาพ
 บางซุด : โรงเรียนแก้หนี้
 ดงดินแดง : หนี้อกระบบ
 ห้วยงู : หุ่นยนต์ดินสอด
 ท่างาม : การบุกกรูธุรกิจเพื่อสังคม

ฉวาง : การสร้างความร่วมมือ
 บ้านส้อง : การบูรณาการแบบขำกึ่งกึ่ง
 รมณีย์ : การสร้างรายได้ใหม่
 ที่วัง : การจัดการรีไซเคิล

หนองเตียง : Application
 ลาดสวาย : การจัดระเบียบการใช้ชีวิต
 คลองหินปูน : การทำงานร่วม
 บางพลีน้อย : คูปองโควิท
 บางหลวง : งานบริหารสังคมเชิงรุก
 หนองม่วง : ร้านค้าชุมชน

กุด้รัมย์ : การแก้ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ
 ห้วยเตย : คนจนตกหล่น
 เมืองสิง : เรื่องควาย
 โพนทอง : หนี้อกระบบ
 นาโก : การแปรผลหลักการเกื้อกูล
 นาอ้อ : การจัดการเชิงรุก

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนานโยบายสวัสดิการชุมชนให้เป็นระบบสวัสดิการสังคมของประเทศ

4.1 การขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมระบบสวัสดิการของชุมชน พ.ศ. โดยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยภาคประชาชน

ปี 2563 เครือข่ายสวัสดิการชุมชน 5 ภาค ร่วมกันเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชน ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมระบบสวัสดิการของชุมชน พ.ศ. โดยใช้ชื่อว่า “คณะผู้ริเริ่มเสนอกฎหมาย” นำโดย นายแก้ว สังข์ชู ประธานผู้ริเริ่มเสนอกฎหมายดำเนินการนำส่ง ร่างพระราชบัญญัติฯ เสนอต่อประธานรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2563 ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้รับการพิจารณาจากรัฐสภา โดยสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นำส่งหนังสือที่ สผ 0014/4219 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมระบบสวัสดิการของชุมชน พ.ศ. ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 พิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติฯ มีหลักการเป็นไปตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและมีรูปแบบตลอดจนสาระสำคัญเป็นไปตามรูปแบบของกฎหมายให้ดำเนินการชักชวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งร่วมลงรายชื่อร่างพระราชบัญญัติให้ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2556 จากนั้นคณะผู้ริเริ่มฯ ได้ลงพื้นที่ในการหารายชื่อผู้สนับสนุนร่างพระราชบัญญัติฯ 5 ภาค ได้จำนวนทั้งสิ้น 14,106 รายชื่อ และเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2563 เวลา 13.30 น. นำโดยนายแก้ว สังข์ชู ประธานคณะผู้ริเริ่มฯ พร้อมคณะ จำนวน 50 คน นำรายชื่อผู้สนับสนุนร่างพระราชบัญญัติฯ เสนอต่อประธานรัฐสภาโดยนายสมบุรณ์ อุทัยเวียนกุล เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้รับหมายจากประธานรัฐสภาในการรับรายชื่อผู้สนับสนุน พร้อมแถลงข่าว

4.2 (ร่าง) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ปี 2563 (ร่าง) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ได้รับการประกาศ วันที่ 12 มีนาคม 2563

หน้า ๑
เล่ม ๑๓๗ ตอนพิเศษ ๖๗ ง ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๓

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสมทบกองทุน (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่เป็นการสมควรให้มีการแก้ไขระเบียบว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสมทบกองทุน พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อให้ครอบคลุมการจ่ายเงินที่จำเป็นต้องจ่ายในการปฏิบัติหน้าที่หรือตามข้อผูกพันหรือรายจ่ายที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๓

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๖ และมาตรา ๗๔ (๔) แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๗ (๔) และมาตรา ๗๗ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕ และมาตรา ๘๕ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสมทบกองทุน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกพินัยกรรมคำว่า “กองทุน” ในข้อ ๓ ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสมทบกองทุน พ.ศ. ๒๕๖๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหรือทุนหมุนเวียนที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย ได้แก่

(๑) กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

(๒) กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดตั้งขึ้น และได้รับการรับรองตามกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ภาคผนวก

“นวัตกรรมสวัสดิการสวัสดิการชุมชน 20 เรื่อง จากโครงการสังเคราะห์ชุดความรู้กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลสู่การยกระดับเป็นนวัตกรรมสวัสดิการชุมชน”

1. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการบูรณาการความร่วมมือขององค์กรชุมชน

เพื่อการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินของตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ความเป็นมา

ตำบลหนองเหียง เป็นตำบลในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 8 กิโลเมตร และตัวจังหวัดประมาณ 30 กิโลเมตร มีประชากรทั้งหมด 14,123 คน (ตัวเลขปี พ.ศ. 2562) เป็นผู้สูงอายุจำนวน 2,042 คน คิดเป็นร้อยละ 14.45 ของประชากร จากการตรวจประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า เป็นผู้สูงอายุที่ติดบ้าน ติดเตียงจำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่ 1 - เคลื่อนไหวได้บ้างมีปัญหาการกิน/การขับถ่ายแต่ไม่มีภาวะสับสน จำนวน 16 คน กลุ่มที่ 2 - เคลื่อนไหวได้บ้างมีภาวะสับสน และอาจมีปัญหาการกิน/การขับถ่าย จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 3 - เคลื่อนไหวเองไม่ได้ และอาจมีปัญหาการกิน/การขับถ่ายหรือเจ็บป่วยรุนแรง จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 4 - เคลื่อนไหวเองไม่ได้ เจ็บป่วยรุนแรงหรืออยู่ในระยะท้ายของชีวิต จำนวน 1 คน ในการบริการดูแลด้านสังคม-สาธารณสุข ถือว่า ผู้สูงอายุและผู้ป่วยเหล่านี้ จำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ในจำนวนนี้มีจำนวน 30 คน ที่เป็นสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองเหียง

นอกจากข้อมูลข้างต้นแล้ว จากการร่วมงานระหว่างชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลหนองเหียง และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองเหียง ยังพบว่ามีประชากรที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง (ไม่ใช่ผู้สูงอายุ) อีกจำนวนหนึ่ง เช่น ผู้พิการ ทูพพลภาพ จำนวน 320 คน ในจำนวนนี้มีจำนวน 150 คน ที่เป็นสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองเหียง

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการดูแลสุขภาพทั้งในด้านบริหารและบริการอย่างกว้างขวาง เช่น เวชระเบียน ข้อมูลยา การตรวจวินิจฉัย การรักษาพยาบาล และการคิดค่ารักษาพยาบาล เพื่อช่วยลดงานที่ซ้ำซ้อน ประหยัดเวลา และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้รับบริการ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองเหียง ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลหนองเหียง สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองเหียง สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองเหียง และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองเหียง จึงริเริ่มงานเป็นโครงการบริการในความร่วมมือแบบปฏิบัติการร่วมกันที่จะนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้สำหรับการบริการผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงวัย และผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ได้รับการดูแลและช่วยเหลือ อย่างเท่าทันกับสถานการณ์

กิจกรรม

เป็นโครงการตามความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบล ชมรมอาสาสมัครอาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการชุมชน และสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองเหียง โดยมีบริษัท หมาย หมู่บ้าน จำกัด เป็นผู้สนับสนุนเชิงเทคนิคและการให้คำปรึกษา ลักษณะของผลิตภัณฑ์หรือบริการของชุมชน เป็นระบบการติดตามดูแล และส่งต่อผู้ป่วยผ่านระบบ Application ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ดูแลผู้ป่วย อาสาสมัครสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้งานร่วมกัน เพื่อการติดตาม ดูแล และส่งต่อผู้ป่วย เป็นการลดขั้นตอน ลดระยะเวลา จัดเก็บข้อมูล และติดตามผู้ป่วยด้วยเอกสาร/แบบฟอร์ม และบันทึกการติดตาม การเยี่ยมบ้าน ผ่านระบบ Application

ที่เรียกว่า Moo Ban เป็น Application ที่นำเอาข้อมูลไปบริหารจัดการในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการออกแบบขึ้นเป็นการเฉพาะสำหรับงานในพื้นที่ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนสมาชิกชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียงเข้าร่วมโครงการ พร้อมสำรวจความพร้อมและความต้องการของประชาชนในตำบลหนองเหียง ที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงวัย และผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ที่สนใจจะเข้าร่วมบริการผู้ป่วยฉุกเฉิน

ผลสำเร็จ

จากการทดลองใช้ Application นี้ ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2563 มาจนถึงปัจจุบัน มีผู้ป่วยติดเตียงใช้บริการจำนวน 50 ครั้งเรือน (10 รายต่อเดือน โดยเฉลี่ย) และสมาชิกชุมชนที่มีผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียงที่เหลือ ติดตามและเรียนรู้การใช้งาน ผู้ดูแลผู้ป่วยและอาสาสมัครสาธารณสุขที่ใช้งานระบบ Application สามารถประเมิน คัดกรองผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะฉุกเฉิน เพื่อเข้าสู่ระบบการส่งต่อผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว (ภายใน 15 นาที) รวมทั้งแจ้งเหตุอาการด้วยข้อมูลที่แม่นยำมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการส่งต่อผู้ป่วยด้วยระบบเดิมที่ จะต้องให้ญาติโทรแจ้งผู้นำชุมชน/ศูนย์กู้ชีพ หากกรณีญาติไม่อยู่บ้าน ผู้ป่วยก็ไม่สามารถแจ้ง ผู้นำชุมชน/ศูนย์กู้ชีพได้ทันที ต้องรอให้ญาติกลับเข้ามาบ้านถึงจะทราบเหตุ ซึ่งอาจล่าช้าไม่ทันการณ์ จากผลการสำรวจความพึงพอใจ พบว่า ญาติ และ/หรือผู้ป่วยที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการทำงาน (ดูแล/ ส่งต่อ) ในระดับ ร้อยละ 80

ความใหม่-ความสามารถ

1. การใช้ประโยชน์จาก Application เพื่อบริการงานสาธารณสุข

เป็นโครงการที่ริเริ่มนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสาร Application และระบบงานอิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาร่วมรองรับการบริการต่อการดูแลผู้สูงวัยหรือผู้ป่วยติดเตียง (รวมทั้งผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง) ซึ่งเป็นการนำเอาเครื่องมืออุปกรณ์/ เทคโนโลยี เข้ามาร่วมพัฒนาประสิทธิภาพและความแม่นยำของข้อมูลในการทำงานของกำลังคนที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข

2. การบูรณาการทำงานในพื้นที่จริงของชุมชน

การริเริ่มและผลความสำเร็จในเบื้องต้นของงานโครงการนี้ เป็นงานที่เกิดจากด้วยความร่วมมือขององค์กรในระดับชุมชน ที่มีพันธกิจในการดำเนินการเกี่ยวกับงานสาธารณสุขและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ เป็นการบูรณาการระบบงานที่มีความประสงค์ที่จะพัฒนาบริการ มีความพร้อม มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขององค์กรแบบรัฐ เอกชน และประชาชน ประกอบด้วย (1) องค์กรบริหารส่วนตำบล (ภาครัฐ-ท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรในระดับเล็กที่สุด) (2) กองทุนสวัสดิการชุมชน และสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชน (Community-based Organization: CBOs) ที่ก่อตั้งขึ้นเป็นองค์กรตามนโยบายริเริ่มของสถาบันองค์กรพัฒนาเอกชน (องค์กรมหาชน) ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนของภาครัฐประเภทหนึ่ง (Government Agency) (3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคลากรอาสาสมัครร่วมงานภาครัฐ และมีลักษณะเป็นบุคลากรแบบกึ่งอาสาสมัคร (Semi-volunteer) (4) บริษัท หมาย หมู่บ้าน จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทผู้สนับสนุนด้านเทคโนโลยี

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การริเริ่มพัฒนาประสิทธิภาพของการบริการ จากการนำเอาเทคโนโลยีไปประกอบใช้งานเพื่อบริการสุขภาพ เพื่อเป็นการดูแลสุขภาพของประชาชน (ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) เพื่อเป็นงานเชิงรุกของการจัดสวัสดิการชุมชน (ของกองทุนสวัสดิการชุมชน) และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (ขององค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผลของร่วมของความร่วมมือเชิงบูรณาการ เป็นการบูรณาการ 2 รูปแบบที่ประกอบรวมเข้าด้วยกัน คือ หนึ่ง บูรณาการระหว่างการทำงานสมัยใหม่ของระบบข้อมูลและเทคโนโลยี Application/ Internet-based กับระบบบริการทางกายภาพ (หมายถึง การรับ-ส่ง และการบริการทางการแพทย์) สอง การบูรณาการหน่วยงานหรือองค์กรชุมชนที่มีอยู่ให้มาทำงานร่วมกัน (Involvement) โดยที่ลักษณะของการบูรณาการนี้ จะเป็นตัวอย่างที่จะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านบูรณาการในเรื่องอื่น ๆ ในการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในลำดับต่อไป

2. “หุ่นยนต์ดินสอ” เทคโนโลยี-นวัตกรรมชุมชนดูแลผู้สูงอายุ

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ปัจจุบันมีสมาชิก 1,388 คน คิดเป็น 23.6 % ของจำนวนประชากรในตำบลที่มีอยู่จำนวน 5,665 คน เป็นกองทุนที่จัดบริการสวัสดิการชุมชนต่อสมาชิกในเรื่องเกิด แก่ เจ็บ และเสียชีวิต

สำหรับพื้นที่ตำบลห้วยงูมีโครงสร้างประชากรซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามแนวโน้มของสังคมไทยที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่ของเทศบาลตำบลห้วยงู มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 1,296 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 5,665 คน หรือคิดเป็น 22.9 % โดยมีผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกองทุนฯ จำนวน 359 คน (หรือคิดเป็น 27.7 % ของจำนวนผู้สูงอายุโดยรวมของพื้นที่ แสดงถึงความจำเป็นปัญหา ร่วมของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนกับประชากรของเทศบาล)

กิจกรรม

1. ในปี พ.ศ. 2560 องค์กรในพื้นที่ 9 เครือข่าย ประกอบด้วย (1) กองทุนสวัสดิการชุมชน (2) กองทุนสุขภาพ (3) วัด (4) วัดในตำบลห้วยงู (5) อสม. (6) ชมรมผู้สูงอายุ (7) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (8) โรงเรียน (9) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล สร้างองค์การความร่วมมือทำงานร่วมกันเพื่อจัดการสุขภาพและดูแลผู้สูงอายุ โดยจัดตั้ง “บริษัทสร้างสุขตำบลห้วยงู” มีการประสานกับสภาองค์กรชุมชน และสถานีตำรวจ และเครือข่ายอื่นทั้งในและนอกตำบล มีการจัดประชุมทุกเดือน
2. ในปี พ.ศ. 2561 บริษัทสร้างสุขตำบลห้วยงู ได้มีการจัดวางยุทธศาสตร์ 5 ด้านด้วยกัน คือ (1) ยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านสุขภาพ โดยให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพตนเองและคนในครอบครัวและแนะนำคนในชุมชนได้ (2) ยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านสังคม มีการส่งเสริมกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุหรือศูนย์บริการและในโรงเรียนผู้สูงอายุ (3) ยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีการปรับสภาพแวดล้อมในบ้านให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำ แสงสว่าง และความสะอาด (4) ยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้าน

เศรษฐกิจ มีการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการออม และ (5) ยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านสวัสดิการ โดยจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุนอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐ

3. เฉพาะบทบาทของกองทุนสวัสดิการชุมชน ก็ยังคงทำงานไปตามกรอบงานที่มีอยู่ คือ ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้วยการมีแนวทางการดำเนินงานที่เน้นให้สมาชิกและคนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน และสามารถมีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอน
4. ในปี พ.ศ. 2562 มีการนำร่องใช้เทคโนโลยี “หุ่นยนต์ดินสอ” ตอบโจทย์ผู้ป่วยติดเตียง โดยบทบาทของกองทุน LTC ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่ทำงานร่วมกับเทศบาลตำบลห้วยงู

4.1 หุ่นยนต์ในกิจการ รพ.สต.

หุ่นยนต์ดินสอ — ช่วยทำงานคัดกรอง แนะนำข้อมูลเบื้องต้น

แนะนำทั่วไป

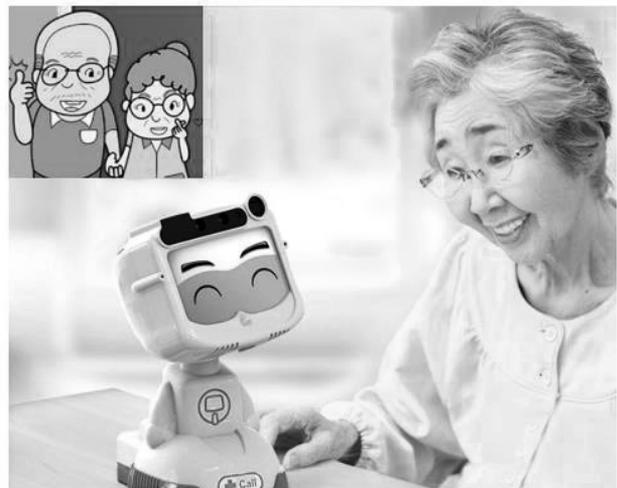
โปรแกรมแจ้งเตือน

ช่วยแบ่งเบาภาระกำลังคน

4.2 หุ่นยนต์ช่วยลดภาระคนดูแล

หุ่นยนต์ดินสอ — ช่วยงานคนดูแล (ดูแลแทนคนดูแล)

ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลห้วยงู มีการนำหุ่นยนต์ดินสอด (ตัวลูก) มาให้บริการกับผู้ป่วยติดเตียง จำนวน 5 ราย (และเป็นสมาชิกของกองทุนฯ) โดยจะมีหุ่นยนต์ดินสอด (ตัวแม่) อยู่ที่ รพ.สต.ห้วยงู ระบบการทำงาน/การส่งข้อมูลต่าง ๆ ของตัวแม่และตัวลูกจะทำงานผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถตั้งโปรแกรมการทำงานแต่ละวันได้ เช่น การวัดความดัน การแจ้งเตือนยา หรือโปรแกรมสั่งทนากการ เช่น ฟังธรรมะ นอกจากนี้ หุ่นยนต์ดินสอดยังช่วยเฝ้าระวัง หากผู้ป่วยไม่อยู่ในรัศมี การทำงานของหุ่นยนต์ดินสอดก็จะมีสัญญาณแจ้งเตือนไปยัง รพ.สต.

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือหุ่นยนต์ดินสอดมาใช้ทำให้ช่วยแบ่งเบาการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ของ รพ.สต. เช่น กรณีที่เจ้าหน้าที่จะต้องลงพื้นที่ไปทำความสะอาดผลกดทับให้ผู้ป่วยทุก ๆ วัน ก็เปลี่ยนเป็นการสั่งการผ่านแอปพลิเคชันโดยมองผ่านจอและให้ญาติทำความสะอาดแทน หรือญาติสามารถปรึกษาปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยได้โดยไม่ต้องเดินทางมาที่ รพ.สต.

ผลสำเร็จ

ความสำเร็จจากการทดลองใช้งานหุ่นยนต์ดินสอด เป็นกรณีนำร่องตามโครงการความร่วมมือนี้ ได้ทำให้เทศบาลตำบลห้วยงู ได้รับอนุมัติงบประมาณในปี พ.ศ. 2564 จัดซื้อหุ่นยนต์ดินสอดเพื่อนำมาใช้งานเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่แล้ว 6 ตัวเป็น 62 ตัว เป็นหุ่นยนต์ตัวใหญ่ 1 ตัว สามารถเคลื่อนที่ได้ จะใช้สำหรับดูแลผู้ป่วยที่อยู่กับเป็นกลุ่ม ในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อบริการเสิร์ฟน้ำ เสิร์ฟยา ฯลฯ ส่วนตัวเล็ก 61 ตัว (หุ่นยนต์ดินสอดแบบเดิมจำนวน 50 ตัว และหุ่นยนต์ดินสอดที่เพิ่มระบบวัดไข้ จำนวน 11 ตัว) สำหรับผู้ป่วยติดเตียงที่อยู่ที่บ้าน

ความใหม่-ความสามารถ

จากความสำเร็จอันเนื่องมาจากการทำงานตามความร่วมมือที่ริเริ่มขององค์กรในระดับชุมชน 9 เครือข่าย เป็นการสะท้อนถึงการสร้างความสามารถขึ้นใหม่ จากความร่วมมือที่ร่วมทำงานระหว่างองค์กรของภาครัฐ (เทศบาลตำบล ซึ่งเป็นกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ รพ.สต. ซึ่งเป็นกลไกของรัฐบาลส่วนกลาง/ภูมิภาค) กับองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชน (หมายความว่า หากมีแต่เพียงองค์กรองค์กรหนึ่ง หรือภาคส่วนใดส่วนหนึ่งทำงานตามลำพัง ความสำเร็จเช่นข้างต้น ย่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้)

ความสำเร็จของการบริการที่แสดงถึงควมมีประสิทธิภาพของการบริการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ทั้งในเรื่องของการลดจำนวนกำลังคน ประสิทธิภาพของการดูแล และความแม่นยำของการรายงานและบันทึกข้อมูล เป็นผลมาจากการทำงานนำเอาสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยี (technology) เข้ามาร่วมใช้เป็นเครื่องมือในการทำงาน รวมทั้งเป็นการนำเอาความรู้ และทักษะต่างๆของภาคเอกชน ซึ่งเป็นเจ้าของเทคโนโลยี เข้ามาเป็นส่วนประกอบในการร่วมงาน ซึ่งเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมอีกแบบหนึ่งของการทำงานเพื่อจัดการแก้ปัญหาของสังคม

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความใหม่-ความสามารถของการนำเอาเทคโนโลยี (และการเรียนรู้การใช้งานเครื่องมือ และการจัดการข้อมูล) ที่เป็นผลมาจากหุ่นยนต์ดินสอด จะนำซึ่งประสบการณ์ของการจัดการว่าด้วยการผสมผสานการบริหารงานด้านความรู้ เทคโนโลยี และเครื่องมือ ซึ่งเป็นที่ใหม่สำหรับการทำงานในพื้นที่ชุมชนต่างจังหวัด และพื้นที่ชนบท จะเป็นมิติใหม่อีกมิติหนึ่งของการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่คุ้นเคยกันมาก่อนทั้งการมีส่วนร่วมระหว่างส่วนกลางกับ

ท้องถิ่น ผ่านคำว่า การกระจายอำนาจ หรือการร่วมมือระหว่างภาครัฐกับองค์กรชุมชน แต่ในกรณีของเทคโนโลยี การใช้งานเครื่องมือ และการจัดการข้อมูล ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการให้บริการงานหน้างานหรือการบริการตามสภาพ ภายภาพ จะเป็นรูปแบบหรือมิติอีกแบบหนึ่งของการจัดการความร่วมมือ ที่มีความจำเป็นต่อการนำมาใช้รองรับต่อการแก้ปัญหาสังคมมากขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

3. 3 อ./ การดูแลตนเอง กับการสำเร็จต่อการลดความเสี่ยงต่อโรคความดันโลหิตสูง และเบาหวาน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท จัดตั้งขึ้นเมื่อ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 1,730 คน คิดเป็น 33.6 % ของจำนวนประชากรตำบล ซึ่งมีจำนวน 5,144 คน มีหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน มีกองทุนสวัสดิการชุมชนสะสม จำนวน 5,005,496 บาท เพื่อจัดบริการสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ทั้ง หมวดสังคม หมวดฉุกเฉิน/ภัยพิบัติ และสนับสนุนชุมชนในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

จากข้อมูลการดำเนินงานในปี 2559 และ 2560 สถิติการเจ็บป่วยของคนในชุมชนมีมากขึ้นมากกว่าทุกปี ในรอบ 7 ปีก่อนหน้านี้ โดยมีจำนวนสะสม 630 คน แบ่งเป็นโรคความดันโลหิตสูง 300 คน โรคเบาหวาน 300 คน ในจำนวนนี้ เสียชีวิต 180 คน ส่วนใหญ่สาเหตุมาจากการทานอาหารประเภทไขมันและการไม่ออกกำลังกาย กองทุนฯ จึงนำเอาหลักการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม 3 อ. คือ 1. อาหาร 2. อารมณ์ และ 3. ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ (ต้นบาสโลป) มาใช้เป็นแนวปฏิบัติรณรงค์

กิจกรรม

กิจกรรมที่เริ่มดำเนินงานในปี 2561 คือรณรงค์ 3 อ. ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชัยนาท และดำเนินกิจกรรมร่วมกับ อสม. กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ มีการใช้สื่อ Facebook เข้ามาเป็นช่องทางสื่อสารประชาสัมพันธ์และขับเคลื่อนกิจกรรม

1. ออกกำลังกาย-ต้นบาสโลป ประกอบเพลง/ สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

จากครั้งแรกที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 55 คน จนถึงปัจจุบัน มีผู้ร่วมกิจกรรมของทั้ง 8 หมู่บ้าน จำนวน 500 คน โดยมีนัดหมายต้นในช่วงตอนเย็น 16.30 – 18.30 น. ของทุกวัน ขยายกิจกรรมนี้ไปยังโรงเรียนในพื้นที่เพื่อให้เป็นกิจกรรมตอนเช้าก่อนเข้าเรียน/ หลังเคารพธงชาติ จัดเป็นกิจกรรมความร่วมมือกระตุ้นความสนใจและร่วมภาคีรณรงค์

2. รณรงค์ลดการทานอาหารอาหารมือเย็น ไม่ทานอาหารที่มีไขมัน

ผลสำเร็จ

ทั้งสองกิจกรรมข้างต้น ในเบื้องต้นดำเนินงานเป็นเครือข่ายระดับตำบล (มีสมาชิกร่วมโครงการ 500 คน โดยประมาณ) มีตัวเลขที่บ่งชี้ถึงสุขภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น (รวมทั้งบ่งชี้ถึงการลดปัจจัยเสี่ยงที่มีต่อโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน) คือ จำนวนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงลดลง คือ ในปี 2560 สสำรวจพบ 572 คน ปี 2561 สสำรวจพบ 559 คน จำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานลดลง จากปี 2560 สสำรวจพบ 253

คน ปี 2561 สํารวจพบ 233 คน ในขณะที่เดียวกันจากการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายสำหรับการรักษาพยาบาลในปี พ.ศ. 2560 (ไม่มีกิจกรรม) มีสมาชิกรับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลไป 155 คน เป็นเงิน 91,000 บาท ในปี 2561 จำนวน 144 คน เป็นเงิน 91,200 บาท และในปี 2562 จำนวน 142 คน เป็นเงิน 84,600 บาท (คนป่วยลดลง 13 คน วงเงินลดลง 6,400 บาท) ซึ่งแม้ว่าจะมีค่าความหมายของการลดลงไม่มากนัก แต่เป็นข้อมูลที่แสดงความ เป็นไปในทางตรงกันข้ามกับข้อมูลการเจ็บป่วยที่เพิ่มขึ้น จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2560

ความใหม่-ความสามารถ

การรณรงค์กิจกรรม 3 อ. ที่มีกิจกรรมหลักคือเรื่องการเดินทางปลอดภัย และการสื่อสารความรู้ความเข้าใจ เรื่องการละเว้นการทานอาหารที่มีไขมัน ที่มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และสร้างเป็นค่านิยมร่วมของ สังคม สามารถลดการเจ็บป่วยจากการโรคความดันโลหิตสูง และเบาหวาน และเป็นเรื่องที่ประชาชน (สมาชิก กองทุนสวัสดิการชุมชน) ทำได้ด้วยตนเอง มีการขยายเครือข่ายในพื้นที่ในระดับอำเภอ 8 ตำบล 1 เทศบาล มี สมาชิกร่วมโครงการ 1,500 คน

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การจัดการตนเอง-ดูแลสุขภาพตนเอง ในที่นี้ จะเท่ากับเป็นการลดโอกาสของการเจ็บป่วย และลดภาระ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนลง กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า การดูแลสุขภาพที่ดีของประชาชน จะเท่ากับเป็นส่วนหนึ่ง ของการจัดระบบสวัสดิการชุมชนอีกแบบหนึ่ง เพราะเป็นการลดเงื่อนไขความจำเป็นที่จะไปพึ่งพาการสนับสนุน ทางการเงินเพื่อให้เข้าถึงซึ่งบริการโรงพยาบาล ถือได้ว่า การจัดการตนเอง-ดูแลสุขภาพตนเอง ของกองทุน สวัสดิการชุมชนตำบลท่าเสา เป็นการจัดการแบบเชิงรุกแบบหนึ่ง

4. การจัดระเบียบการใช้ชีวิตประจำวันกับการจัดการสุขภาพ และสวัสดิการชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2550 จากสมาชิกแรกเริ่มเพียง 50 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 533 คน มีเงินกองทุนสะสมจนถึงปัจจุบัน 2,400,000 บาท เป็นกองทุนในพื้นที่และโดยความร่วมมือของเทศบาลตำบลลาดสวาย ที่จัดบริการสมาชิกทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การประสภภัยพิบัติ และสวัสดิการอื่น ๆ ตามที่เหมาะสม ด้วยสภาพของที่ตั้งของตำบลลาดสวาย อยู่ ใกล้กับเมืองหลวง ถือเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว ในรอบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา มีการ ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม และวิถีของการใช้ชีวิตประจำวันจากชนบทเป็นเมืองอย่างเต็มตัว ประชาชนในพื้นที่ และสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเริ่มมีปัญหาด้านสุขภาพและการเจ็บป่วยมากขึ้น

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลลาดสวาย จึงได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรชุมชน และกลุ่มที่รวมตัวกันในชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ เช่น หน่วยงานสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชมรมสร้างสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมรักสิ่งแวดล้อม และกลุ่มรักสุขภาพ

กิจกรรม

การรณรงค์เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับความใส่ใจต่อสุขภาพนี้ เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2558 มีความประสงค์เป็นเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การลดโอกาสในการเจ็บป่วยและสร้างปัญหาสุขภาพและคุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนในพื้นที่และสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีสมาชิกที่ถือได้ว่าเป็นผู้ป่วยที่มีโรคความดันโลหิตสูง และไขมันในเลือดสูง จำนวน 60 คน การรณรงค์ได้นำกิจกรรมมาด้วย 3 อ. 2 ส. เข้ามาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ความรู้ ความเข้าใจ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการเกิดโรค

3 อ. คือ การให้ความสำคัญต่อ อาหาร อารมณ์ และ ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

2 ส. คือ การเลิกต่อสิ่งเสพติด เลิกสูบบุหรี่ และเลิกสุรา

รายละเอียดของกิจกรรม 3 อ. มีการให้ความสำคัญต่อรายละเอียดที่จะสร้างเป็นข้อเสนอแนะและชักชวนให้สมาชิกผู้ร่วมโครงการ นำไปสู่การปฏิบัติจริง ดังนี้

1. ออกกำลังกาย

ให้สมาชิกที่มีสุขภาพอยู่ในสถานะเสี่ยงเข้าร่วมกิจกรรม ฝึกการยืดเหยียดก่อน ต่อด้วยรำวงย้อนยุค ทำกิจกรรมอาทิตย์ละ 3 วัน วันละ 1.30 ชั่วโมง ทำติดต่อกันอยู่ประมาณ 6 เดือน และประเมินผล ปรากฏว่าสมาชิกทุกคนมีสุขภาพดีขึ้น แต่น้ำหนักไม่ลด จึงเกิดปัญหาอีกว่าทำไมน้ำหนักไม่ลด จึงต้องกลับมาดูเรื่องอาหาร

2. อาหาร

ส่งเสริมการรับประทานอาหาร โดยเลือก อาหารสดใหม่ ลดมัน อาหารที่มีรสเค็ม รสหวาน เพิ่มผัก ผลไม้ และงดอาหารเย็นเป็นเวลา 3 เดือน แล้วจึงทำการประเมินอีกครั้ง ปรากฏว่าสมาชิกหลายคนน้ำหนักลดลงอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม แต่บางรายน้ำหนักกลับไม่ลดลงเหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ จึงนำมาสู่การจัดการด้านอารมณ์

3. เสริมสร้างด้านอารมณ์

สมาชิกที่น้ำหนักไม่ลดเหมือนเพื่อนเริ่มจะมีภาวะเครียดเรื่องน้ำหนัก จึงต้องแก้โดยการทำกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกละลาย เช่น สวดมนต์ นั่งสมาธิ ร้องเพลง และรำวง โดยทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอาทิตย์ละ 3 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง

ผลสำเร็จ

จากการเริ่มกิจกรรมนี้ในปี พ.ศ. 2558 มีสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมโครงการ 40 คน เพียงแค่หมู่ที่ 7 ปัจจุบันขยายออกไปเป็น 4 หมู่บ้าน มีสมาชิกรวมในโครงการ 300 คน (คิดเป็น 56 % ของสมาชิกกองทุน)

ความใหม่-ความสามารถ

ผลของการออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพโดยองค์รวมแบบ 3 อ. 2 ส. เป็นผลให้สมาชิกผู้ร่วมโครงการมีสุขภาพในเบื้องต้นอยู่ในเกณฑ์ปกติ – ไม่เจ็บป่วย จะเห็นได้จากสถิติข้อมูลการเบิกจ่ายสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของกองทุนฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ไม่มีรายการของการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคแบบ NCD ซึ่งมีสมาชิกในโครงการเป็นโรคอยู่ 60 คน ก็ไม่มีแสดงอาการเจ็บป่วยเพิ่มเติม

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสัมพันธ์ผลของการดำเนินงานตามโครงการนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลลาดสวาย มีแผนจะขยายสมาชิกในโครงการไปยังกลุ่มผู้สูงอายุและวัยที่เตรียมสู่การเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่ของเทศบาล เป็นการขยายผลความสำเร็จเพิ่มเติมจากการเป็นเครือข่ายงานร่วมกันกับพื้นที่อื่น คือ อำเภออุทัย และอำเภอบางปะอิน จังหวัดอยุธยา ซึ่งดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559

5. งานบริการสวัสดิการสังคมเชิงรุกสำหรับเยาวชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางหลวง จัดตั้งขึ้นเมื่อ 26 มีนาคม พ.ศ. 2551 ขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน (พอช.) รหัสเลขที่ 100138525 มีสมาชิก ณ วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2563 จำนวน 1,232 คน คิดเป็น 19.7 % ของจำนวนประชากรตำบล ซึ่งมีอยู่จำนวน 6,261 คน สมาชิกที่มีอยู่ปัจจุบัน แบ่งเป็นบุคคลทั่วไป 776 คน เด็ก/เยาวชน อายุไม่เกิน 25 ปี จำนวน 479 คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 420 คน ผู้ด้อยโอกาส 15 คน ผู้พิการ 8 คน และอื่น ๆ 1 คน

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของพื้นที่ตำบลบางหลวง คือ เยาวชนติดเกม การติดสื่อสังคมออนไลน์ ไม่มีส่วนร่วมกับการทำงานร่วมกับชุมชน ไม่มีพื้นที่สำหรับการสร้างรายได้และสร้างโอกาสสำหรับเยาวชน รวมทั้งสร้างความรู้จัก และตระหนักในงานศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี รวมทั้งการดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งนี้กองทุนฯ มีสมาชิกที่เป็นเยาวชนมากถึง 479 คน คิดเป็น 38.9 % ของสมาชิกทั้งหมด

กิจกรรม

นับตั้งแต่ปี พ.ศ 2561 เป็นต้นมา มีการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อเยาวชนโดยตรง ที่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางหลวง ดำเนินงานร่วมองค์กรพันธมิตรต่าง ๆ 9 กิจกรรม ประกอบด้วย

1. มัคทายกน้อย 4.0 มีผู้ร่วมโครงการ 40 คน เพื่ออบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินงานร่วมกับกองทุนส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม
2. บวชบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน มีผู้เข้าร่วมโครงการ 72 คน ดำเนินงานร่วมกับวัดบางหลวง
3. ปลุกสวนไผ่เฉลิมพระเกียรติ มีผู้ร่วมโครงการ 150 คน ดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน
4. ดำนาปลูกต้นกล้าในนาข้าว มีผู้ร่วมโครงการ 50 คน ดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน
5. กิจกรรมทำความสะอาดคลองในพื้นที่ 5 สาย มีผู้เข้าร่วมโครงการ 30 คน
6. จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน มีผู้ร่วมโครงการ 40 คน คัดเลือกมาจากตัวเยาวชนหมู่บ้านต่าง ๆ หมู่บ้านละ 2 คน ดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล
7. ศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นเด็กและเยาวชน มีผู้ร่วมโครงการ 50 คน แก้ปัญหาเรื่องยาเสพติด ท้องก่อนวัยอันควร ดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล รพ.สต. อสม. และผู้นำชุมชน

8. จิตอาสาเพื่อบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน มีผู้ร่วมโครงการ 10 คน
9. สร้างงานรายได้ มีผู้เข้าร่วมโครงการ 60 คน โดยมีกิจการที่จ้างงานในหน้าที่ต่าง ๆ เช่น งานจับกุ้ง ของบ่อกุ้ง งานเผาถ่าน รับจ้างตัดผัก และบริการเสิร์ฟอาหาร ฯลฯ

ผลสำเร็จ

กิจกรรมสำหรับเยาวชนช่างต้น เป็นประโยชน์สำหรับเยาวชนโดยตรง เพิ่มเติมจากการรับบริการตามสิทธิ โดยทั่วไปของสมาชิก โดยถือว่าเป็นการสร้างทักษะ ประสบการณ์ทำงานร่วมกับคนอื่น กับสังคม กับชุมชน (**แทนการใช้เวลาอยู่ในโลกออนไลน์ และเกม**) เฉพาะงานสร้างรายได้ มีข้อมูลจากการสำรวจ พบว่ามีการจ้างงานเยาวชนทำงานต่าง ๆ จำนวน 60 คน โดยมีรายได้เฉลี่ย 4,000 บาท/เดือนโดยประมาณ

ความใหม่-ความสามารถ

กิจกรรมสำหรับเยาวชนแขนงต่าง ๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางหลวง เป็นงานบริการสังคมที่เจาะจงไปรับมือต่อการถ่วงดุลการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ของเยาวชน ถือได้ว่าเป็นการสร้างสรรคความใหม่ในงานบริการสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชน และเป็นส่วนหนึ่งของงานเชิงรุก

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การทำหน้าที่ต่อเยาวชนโดยงานตามหน้าที่ที่มากกว่าการให้บริการตามสิทธิของสมาชิกทั่วไปของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางหลวง ถือได้ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางหลวง กำลังทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์กรทางสังคม ที่ทำหน้าที่เต็มส่วนที่เป็นประโยชน์เชิงบวกต่อ “การขัดเกลาทางสังคม” (Socialization) ให้เยาวชนที่ร่วมโครงการรับมือกับสถานการณ์ที่เป็นด้านลบที่มีอยู่หรือที่จะมีขึ้นในอนาคตต่อไป ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญในยุคดิจิทัล-ปัจจุบัน

6. การนับรวมคนจนที่ตกหล่น ตกขบวน อยู่ข้างหลัง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2549 ปัจจุบันมีสมาชิก 1,325 คน (ประชากรในตำบล 4,658 คน) มีเงินกองทุนสะสมจนถึงปัจจุบัน 2,042,162 บาท เป็นกองทุนที่จัดบริการสวัสดิการ 9 ประเภท ได้แก่ 1) สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/ คลอดบุตร 2) สวัสดิการเกี่ยวกับการเจ็บป่วย/ รักษาพยาบาล 3) สวัสดิการผู้สูงอายุ 4) สวัสดิการกรณีเสียชีวิต 5) สวัสดิการเพื่อการศึกษา 6) สวัสดิการคนด้อยโอกาส/ คนพิการ 7) สวัสดิการเพื่อพัฒนาอาชีพ 8) สวัสดิการประเพณีวัฒนธรรม และ 9) สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

จากการทำงานของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ และผู้นำท้องถิ่น มักจะพบปัญหาของการจัดข้อมูลทะเบียนประชาชนเกี่ยวกับการช่วยเหลือคนจน หรือบุคคลเป้าหมายที่ภาครัฐจะมุ่งแก้ไขช่วยเหลือ เพราะมักจะมีประชาชน

จำนวนหนึ่ง ที่แม้จะมีชื่ออยู่ทะเบียนราษฎรอยู่ในพื้นที่ของตำบล แต่ตัวจริงจะย้ายไปทำงานในเมือง ต่างจังหวัด บางรายจากไปมากกว่า 10 ปี จึงทำให้ข้อมูลจากการสำรวจมักจะมองข้ามข้อเท็จจริงเหล่านี้ไป และมีบ่อยครั้งเมื่อผู้นำลงทะเบียนการสำรวจไปยังส่วนราชการเจ้าของโครงการต่าง ๆ แล้ว บุคคลเหล่านี้จะกลับบ้าน และมาขอรับการช่วยเหลือ โดยส่วนใหญ่จะไม่สามารถเพิ่มข้อมูลการสำรวจเข้าไปได้อีก ทำให้ผู้คนเหล่านี้เข้าไม่ถึงซึ่งโอกาสของการร่วมงานตามโครงการต่าง ๆ ตามนโยบายและแผนงานของภาครัฐ กองทุนสวัสดิการชุมชนห้วยเตย จึงสำรวจและจัดทำโครงการเพื่อคนเหล่านี้โดยตรง ทั้งเพื่อให้คงสภาพสิทธิ โอกาส และการดำรงอยู่เชิงประจักษ์ ด้วยการประสานความร่วมมือให้มีการจ้างงาน

กิจกรรม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย ประสานความร่วมมือไปยังผู้นำท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน) ขอสำรวจขึ้นทะเบียนเพื่อจัดทำโครงการคนจน หรือผู้ที่อยู่เกณฑ์สำรวจว่าด้วยคนว่างงาน คนตกงาน ที่ตกหล่นจากการสำรวจ และย้ายถิ่นไปทำมาหาเลี้ยงชีพในต่างถิ่น แต่ยังมีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร และมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการทำงานในชุมชนและเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ผลของการสำรวจพบว่า มีผู้ประสงค์จะเข้าร่วมงานตามโครงการนี้ 12 คร้วเรือน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย ประสานความร่วมมือในการจัดหางานกับวิสาหกิจชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอื่น ๆ ที่มีตำแหน่งงานที่เหมาะสมและสามารถจ้างแรงงาน (คนใดคนหนึ่ง ในครัวเรือน 12 ครัวเรือน) โดยในเบื้องต้นได้รับความร่วมมือจาก (1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดีครบวงจรตำบลห้วยเตย (2) โรงงานผลิตน้ำดื่มห้วยเตย (3) โครงการร้านค้าประชารัฐ (4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตมันสำปะหลัง บ้านวังทอง (5) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรตำบลห้วยเตย เพื่อจ้างงานคนในครัวเรือนเหล่านี้ให้ทำงานในพื้นที่ สร้างรายได้พอที่จะอาศัยบ้านและที่ทำกินต่อไปได้ ในขณะเดียวกันก็ประสานกับหน่วยงานผู้ว่าจ้างหักเงินจากค่าจ้างเดือนละ 30 บาท สมทบเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้มีสิทธิรับการช่วยเหลือจากสวัสดิการและงานอื่น ๆ เช่นเดียวกับสมาชิกอื่นของชุมชน

ผลสำเร็จ

จากการดำเนินงานตามโครงการนี้ ที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 มีการจ้างงานไปแล้วจำนวน 12 ครัวเรือน ในองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

- (1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดีครบวงจรตำบลห้วยเตย จำนวน 4 คน
- (2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตมันสำปะหลัง บ้านวังทอง จำนวน 5 คน
- (3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรตำบลห้วยเตย จำนวน 1 คน
- (4) โรงงานน้ำดื่ม จำนวน 1 คน
- (5) โครงการร้านค้าประชารัฐ จำนวน 1 คน

โดยมีค่าจ้างเฉลี่ยคนละ 7,500 บาท/เดือน และทุกรายเป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนห้วยเตย

ความใหม่-ความสามารถ

ความสำเร็จของการช่วยเหลือผู้ตกหล่นจากการสำรวจข้างต้น เป็นผลของ “ความเกื้อกูล” (Solidarity) ที่ดำรงอยู่ในความเป็นชุมชน ผู้นำชุมชน และกรรมการของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย และนำเอาทุนและความสามารถต่าง ๆ ขององค์กรชุมชน วิสาหกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน และโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ มาใช้เป็นทุนร่วมในการแก้ปัญหาของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเจาะจงไปยังปัญหาข้อมูลตกหล่นในทางปฏิบัติที่สามารถจัดการแก้ไขได้ด้วยความยั่งยืน ด้วยการโยกไปถึงการจ้างงานให้คนสามารถทำงานในชุมชนได้ ไม่ระหกระเหิน เคลื่อนย้ายไปกับการจ้างงานจร ในขณะที่ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ไม่เปลี่ยนแปลงตาม

การจัดการที่เกิดขึ้นเป็นผลสำเร็จได้ทั้งการจ้างงาน และการจัดสวัสดิการ เป็นผลงานร่วมขององค์กรในชุมชน ผู้นำชุมชน และการรวมสรรพกำลังที่มีของชุมชนเข้าด้วยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ถือได้ว่าเป็นความใหม่-ความสามารถที่เป็นนวัตกรรมสังคมในระดับชุมชนโดยพลังของชุมชน ตามแนวคิดและทฤษฎีทางวิชาการที่เรียกว่า เป็น “นวัตกรรมภาคพลเมือง” (Civic Innovation)

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสัมฤทธิ์ผลของการเจาะจงต่อการจัดการปัญหาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะการเจาะจงที่จะแก้ไขปัญหาที่มีรายละเอียดเฉพาะ เช่น ความยากจนของผู้มีรายได้น้อยกว่าเส้นแบ่งความยากจน หรือคนไม่มีงานทำ กรณีดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสรรค์กระบวนการทำงานขึ้นมาใหม่ ไม่ใช่แนวปฏิบัติแบบทั่วไป และตัวอย่างจากการแก้ปัญหาผู้ตกหล่นจากการสำรวจของกองทุนสวัสดิการตำบลห้วยเตยข้างต้น เป็นสิ่งบ่งชี้ได้ว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพากลไกการทำงานในระดับชุมชนเข้ามาร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงาน หรือกล่าวในทางกลับกันได้ว่า ไม่สามารถจะพึ่งพากลไกการทำงานตามลำพังของระบบราชการไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น

7. การจัดการริโซเคิลโดยชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนสังจะวันละ 1 บาท เทศบาลตำบลที่วัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนสังจะวันละ 1 บาท เทศบาลตำบลที่วัง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ข้อมูล ณ ปัจจุบัน มีสมาชิก 1,637 คน (ประชากรในตำบล 13,962 คน) มีเงินกองทุนสะสมจนถึงปัจจุบัน 7,809,106.91 บาท เป็นกองทุนที่จัดบริการสวัสดิการ 13 ประเภท ได้แก่ สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด คลอดบุตร การเจ็บป่วยพยาบาล ผู้สูงอายุ กรณีเสียชีวิต ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับศพ คนด้อยโอกาส/พิการ การพัฒนาอาชีพ การศึกษา ประเพณีวัฒนธรรม สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สวัสดิการคนทำงาน ผู้มีอายุครบ 85 ปี และสวัสดิการคนสุขภาพดี

กิจกรรม

ชุมชนบ้านไร่เหนือเป็นพื้นที่ที่ดำเนิน “โครงการคัด แยก แลก ยืม” ซึ่งเป็นงานตามโครงการจัดการขยะของกองทุนสวัสดิการชุมชนสังจะวันละ 1 บาท และเป็นโครงการต้นแบบของเทศบาลตำบลที่วัง มีสมาชิกเข้าร่วม

ในโครงการ 80 ครั้วเรือน นำเอาขยะที่เป็นกระดาษ กระจกพลาสติก ขวดพลาสติก ขวดแก้ว ฯลฯ มาแลกเป็นสินค้าที่ใช้ในครั้วเรือน เช่น น้ำมันพืช น้ำมันล้างงาน และสบู่ ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าว จะจัดขึ้นตามวันนัดหมาย ทุกวันที่ 20 ของเดือน โครงการจะได้รับขยะรวมประมาณ 5,000 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 20,000 บาทโดยประมาณ (คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อครั้วเรือนที่ร่วมโครงการ จะเป็น 250 บาท/เดือน/ครั้วเรือน) โดยการดำเนินงานดังกล่าว จะมีบริษัท เอส อีโค เซอร์วิส จำกัด ภายใต้การสนับสนุนของ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (ทุ่งสง) ในเครือของ SCG ซึ่งเป็นประชากรร่วมในพื้นที่เทศบาลตำบลที่วัง อำเภอทุ่งสงด้วย

“โครงการคัด แยก แลก ยืม” ของชุมชนบ้านไร่เหนือ เป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์เรื่องการจัดการขยะของกองทุนสวัสดิการชุมชนสัจจะวันละ 1 บาท และหน่วยงานพันธมิตร ที่ยึดหลัก ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ มีการแยกขยะเศษอาหารเปียกไปทำปุ๋ยใช้ในครั้วเรือน นำขยะที่ใช้งานได้ต่อไปแลกในโครงการ และจัดการขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แยกไปรวมจัดการต่างหากตามความร่วมมือกับเทศบาล

ผลสำเร็จ

“โครงการคัด แยก แลก ยืม” เป็นความสำเร็จเบื้องต้น จากการริเริ่มในกิจกรรมเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นคุณค่าและประโยชน์จากการรีไซเคิล

ความใหม่-ความสามารถ

เป็นโครงการความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำงานแบบสร้างร่วมมือระหว่างกองทุน สมาชิก บริษัท เอส อีโค เซอร์วิส จำกัด บริษัท SCG และเทศบาล และเป็นผลของการผลักดันการนำเอาข้อมูล ความรู้ และแนวปฏิบัติที่จะสร้างผลเชิงบวก (จากการจัดการขยะ การทำปุ๋ยหมัก และการรีไซเคิล) นำไปสร้างตัวอย่างความสำเร็จเชิงประจักษ์

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความใหม่-ความสามารถที่ชุมชนได้ร่วมสร้างความสำเร็จร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ จะนำไปสู่การสะสมประสบการณ์ การเรียนรู้ และความสามารถของชุมชน ที่จะร่วมพัฒนางานในการจัดการสิ่งแวดล้อมขยะ และการร่วมสร้างกระบวนการพัฒนาอื่น ๆ

8. การแก้หนี้ระบบ

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เดือนกันยายน พ.ศ.2552 ขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) รหัส 100178765 ปัจจุบันมีสมาชิก 1,978 คน (คิดเป็น 30.5 % ของประชากรในตำบลที่มีอยู่ 6,483 คน) แบ่งเป็นบุคคลทั่วไป 1,330 คน เป็นเด็ก/เยาวชน (อายุไม่เกิน 25 ปี) 329 คน ผู้สูงอายุ 625 คน ผู้ด้อยโอกาส 170 คน และผู้พิการ 25 คน เป็นกองทุนที่ให้บริการสวัสดิการในด้านสังคม (เด็กแรกเกิด คลอดบุตร เจ็บป่วย ค่ารักษาพยาบาล คนด้อยโอกาส

พิกการ ผู้สูงอายุ การศึกษา และเสียชีวิต) ด้านเศรษฐกิจ (การพัฒนาอาชีพ) ด้านสนับสนุนชุมชน (สาธารณประโยชน์ ประเพณี/วัฒนธรรม) และด้านอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

จากการสำรวจข้อมูลปี 2558 พบว่า ประชาชนในชุมชนตำบลโพหนอง มีภาระหนี้สินจากการกู้เงินนอกระบบ จำนวน 293 ครัวเรือน (คิดเป็น 19.8 % ของจำนวนครัวเรือนในพื้นที่ตำบล ซึ่งมีอยู่จำนวน 1,480 ครัวเรือน) คิดเป็นเงิน 29,300,000 บาท หนี้ดังกล่าวเป็นหนี้เพื่อการบริโภค สนับสนุนการประกอบอาชีพ ค่าเล่าเรียนหนังสือของบุตร และการใช้จ่ายในการใช้ชีวิตประจำวัน (รวมไปถึงการใช้จ่ายตามอิทธิพลของสังคมบริโภคนิยม) ในจำนวนนี้ 30 % เป็นผู้ที่เข้าไม่ถึงบริการของกองทุนในชุมชนที่มีดอกเบี้ยต่ำ และมีรายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีรายได้ผันผวนไปตามภาวะของการผันผวนของราคาทางการตลาด และ 20 % เป็นคนรับจ้างรายวัน และคนตกงาน รวมถึงคนไม่มีงานเป็นอาชีพ ในจำนวนนี้มีสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพหนองอยู่ 76 ครัวเรือน เป็นหนี้อยู่จำนวน 17,500,000 บาท (คิดเป็น 59.7 % ของหนี้ที่สำรวจ)

กิจกรรม

คณะกรรมการสวัสดิการกองทุนชุมชนตำบลโพหนอง ได้ประสานหารือร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลโพหนองเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการหนี้นอกระบบของสมาชิก โดยยึดหลักเร่งรัดจัดการผู้ที่มีความเดือดร้อนมากก่อนเป็นลำดับแรก ภายใต้การจัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกกับองค์กรการเงินชุมชน ซึ่งมีองค์กรการเงินชุมชนที่มาร่วมในโครงการ ประกอบด้วย (1) สถาบันการเงินชุมชนบ้านโพหนอง (2) สถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่ (หมู่ที่ 5) (3) สถาบันการเงินชุมชน (หมู่ 4) (4) สถาบันการเงินชุมชน (หมู่ 6) (5) ธนาคารหมู่บ้าน (หมู่ 5) และ (6) ธนาคารหมู่บ้าน (หมู่ 6) โดยให้องค์กรการเงินของชุมชนเหล่านี้ประสานความร่วมมือและทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งขอรับการสนับสนุนจากธนาคารออมสินสาขาศรีเชียงใหม่ เพื่อซื้อหนี้และไถ่ถอนโฉนดที่ดินจำนวน 76 ใบ ในวงเงินที่เป็นหนี้ 17,500,000 บาท มาไว้ที่องค์กรการเงินชุมชน แล้วให้สมาชิกที่เป็นหนี้ผ่อนชำระต่อองค์กรการเงินชุมชน (ในอัตราดอกเบี้ย ไม่เกิน 15 % ต่อปี) อีกลำดับหนึ่ง

การจัดการหนี้ข้างต้น เป็นการจัดการหนี้นอกระบบ หนี้ที่ทำให้ชุมชนมีความเดือดร้อนมาก แต่ในการดำเนินงานโครงการจัดการหนี้นี้ ยังรวมเอาหนี้นอกระบบรายย่อย ที่มีวงเงิน ไม่เกิน 10,000 บาท เข้ามาร่วมในโครงการด้วย ซึ่งมีสมาชิกที่ร่วมในการจัดการตามโครงการนี้ 126 ราย คิดเป็นหนี้ร่วมจัดการทั้งสิ้น 4,500,000 บาท การจัดการหนี้จำนวนนี้ให้องค์กรทางการเงินชุมชนเข้ามาแบกรับภาระเป็นเจ้าหนี้แทนนายทุนเงินกู้นอกระบบ โดยมีเงื่อนไขว่าสมาชิกรายนั้น ๆ จะต้องมีผู้ค้ำประกัน 3 คน

ในขณะเดียวกัน ก็จัดให้มีการส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้สมาชิก (โดยเฉพาะผู้ที่มีหนี้สิน) สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจเพิ่มเติม โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด พัฒนาที่ดิน ประมง กรมการข้าว สสส สข. สกสว. และพอช. ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของภาครัฐทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นเพื่อร่วมกันสร้างรายได้เพิ่ม ลดรายจ่าย และค้ำประกันถึงการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพยั่งยืน

ผลสำเร็จ

จากการร่วมกันจัดการหนี้นอกระบบโดยความร่วมมือของกองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรการเงินชุมชน และสภาองค์กรชุมชนที่ร่วมกันดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปี 2560 สามารถไถ่ถอนหนี้จากแหล่งเงินกู้ของ

นายทุนนอกระบบมาเป็นองค์กรทางการเงินของชุมชน ได้ทั้ง 76 ราย (ไถ่ถอนโฉนดมาได้ทั้ง 76 ใบ) ในจำนวนนี้ นับจนถึงปัจจุบัน สมาชิกที่เป็นหนี้สามารถไถ่ถอนโฉนดไปจากองค์กรการเงินชุมชนแล้ว 53 ราย คิดเป็นมูลหนี้ที่จัดการได้แล้ว 12,500,000 บาท เหลือที่อยู่ในระหว่างผ่อนชำระ 23 ราย

ขณะเดียวกัน ผลจากการส่งเสริมการริเริ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ ปรากฏว่าประชาชนในชุมชน (รวมทั้งสมาชิกของกองทุนฯ) ได้สร้างกิจกรรมอาชีพแบบรายย่อย และแบบรวมกลุ่ม เป็นแขนงอาชีพที่เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างหลากหลาย เช่น กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยงกบ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มปลูกผักอินทรีย์ (ปลอดสารเคมี) รวมทั้งการแปรรูปผลผลิต เช่น ปลาสาม ปลาแดดเดียว ข้าวกล้องอินทรีย์ และการริเริ่มสร้างรายได้เพิ่มรวมทั้งริเริ่มการจัดการตลาดแบบเครือข่าย

ความใหม่-ความสามารถ

1. การสร้างความสามารถ

ความสำเร็จของการจัดการหนี้ในระบบของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพหนอง เป็นผลมาจากการระดมทุนทางสังคม (Social Capital) ที่มีอยู่ ทั้งในความหมายของ “ทุนทางการเงินขององค์กรการเงินชุมชน” และการประสานความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน องค์กรทางการเงินชุมชน (ซึ่งมีทั้งธนาคารหมู่บ้าน และสถาบันการเงินชุมชนในระดับหมู่บ้าน) เพื่อร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการจัดการหนี้ในระบบที่สร้างความเดือดร้อนให้กับสมาชิก (และประชาชนที่เป็นผู้กู้รายอื่น ๆ ในตำบล) รวมทั้งการประสานการขอรับการสนับสนุนทางการเงินกับธนาคารออมสิน เพื่อซื้อหนี้และไถ่ถอนโฉนดมาไว้ที่องค์กรการเงินชุมชน (ปรับเปลี่ยนเจ้าหนี้) จำนวน 17,500,000 บาท (โฉนด 76 ใบ) ซึ่งเป็น “ความใหม่” ของการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิก (ประชาชนในชุมชน) และของระบบการบริหารจัดการในระดับชุมชน (หมู่บ้าน) ตำบล และท้องถิ่น ที่ไม่เคยมีมาก่อน และเป็นกรณีเริ่มขึ้นจากการทำงานในองคาพยพของกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็น “องค์กรจัดตั้งของชุมชน” (Community-based Organizations: CBOs) ซึ่งไม่ใช่องค์กรหรือองคาพยพของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือท้องถิ่น

2. กิจการเชิงรุกของกองทุนสวัสดิการชุมชน

การจัดการหนี้ในระบบของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพหนอง เป็นตัวอย่างของการขยายกิจการของการดูแลสวัสดิการต่อสมาชิกของชุมชน จาก “งานเชิงรับ” ที่มีต่อการดูแลเป็นบริการตามกรอบกิจการ แต่ละประเภทที่มีโดยบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสวัสดิการชุมชน ไปสู่ “กิจการเชิงรุก” ที่จัดการต่อประเด็นความเดือดร้อนของสมาชิก ที่ไม่ใช่เรื่องของสวัสดิการสังคม แต่เป็นเรื่องของการจัดการเศรษฐกิจ-การเงิน-คุณภาพชีวิตโดยรวม ด้วยการริเริ่มสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ทั้งในระดับชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรสนับสนุนของภาครัฐ (รวมทั้งธนาคารของรัฐ)

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

1. ความสามารถในการจัดการขององค์กรชุมชน

การจัดการหนี้ในระบบตามโครงการความร่วมมือข้างต้น คิดเป็นผลความสำเร็จเป็นสัดส่วนถึง 60 % ของหนี้ในระบบที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบล (จากข้อมูลการสำรวจ ปี พ.ศ. 2558) นอกจากนั้นเมื่อไถ่ถอนหนี้มาไว้ที่องค์กรการเงินชุมชนแล้วให้สมาชิกผ่อนชำระหนี้ต่อ ปรากฏว่าสามารถไถ่ถอนโฉนดได้ (ปลดหนี้ได้) 53 ราย (ใน

จำนวน 76 ราย) คิดเป็น 69.7 % ซึ่งเป็นการยืนยันได้ว่าการจัดการตนเองโดยระบบชุมชน เป็นเครื่องมือที่สร้างความสำเร็จในการจัดการหนี้ได้ดีกว่าการปล่อยให้ชุมชนไปก่อหนี้ของตนเองกับแหล่งเงินทุนตามลำพัง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเงินกู้แบบทุนเอกชน หรือแหล่งเงินกู้ในระบบ) และเป็นกระบวนการที่ควรจะได้มีการพัฒนาเป็นเครื่องมือและเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ในการจัดการปัญหานี้สิน เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชนฐานรากต่อไป

2. การจัดการหนี้แบบ “กึ่งระบบ”

กรณีความสำเร็จของการจัดการหนี้นอกระบบของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพหนอง ที่ไถ่ถอนหนี้จากที่เป็นหนี้กับนายทุนเงินกู้เอกชน (เงินกู้ในระบบ) มาจัดการโดยองค์กรการเงินชุมชน (ซึ่งไม่ใช่สถาบันการเงินที่บริหารงานโดยธนาคาร) ร่วมกับธนาคารของรัฐในที่นี่ คือ ธนาคารออมสิน ถือได้ว่าเป็นการจัดการแบบ “กึ่งระบบ” ระหว่างกลไกของระบบธนาคารกับระบบงานขององค์กรการเงินชุมชน (ปัจจุบันมีการตรากฎหมายขึ้นรองรับ แต่มีแบบแผนการจัดการแบบองค์กรชุมชน)

3. การปรับวิถีของการก่อหนี้

การจัดการหนี้นอกระบบสำหรับหนี้รายย่อยจำนวน 126 ราย ที่เปลี่ยนจากการกู้แบบเอกชน ไม่มีผู้ค้ำประกัน มาเป็นการกู้เงินขององค์กรการเงินชุมชน โดยมีผู้ค้ำประกัน 3 คน เป็นผลสำเร็จได้นั้น กล่าวได้ว่าเป็นการจัดระบบการก่อหนี้ที่มีคุณภาพมากขึ้น เป็นการเปลี่ยนระบบจากการก่อหนี้ที่เป็นไปตามอิสระของผู้กู้ เป็นการหารื้อ แสดงเหตุผลถึงความจำเป็น และความเป็นไปได้ของการผ่อนชำระคืนต่อผู้ค้ำประกัน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือถ่วงดุลความจำเป็น หรือความเหมาะสมในการก่อหนี้ของผู้กู้ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนี้ที่เป็นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ไม่ใช่หนี้สินที่เกิดจากการลงทุนทางเศรษฐกิจ) ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้กู้จะคำนึงถึงความจำเป็นที่จะใช้จ่าย (ไปก่อน) โดยไม่คำนึงถึงความสำคัญ/ความเป็นไปได้ในการชำระคืน

9. การจัดการหนี้ครัวเรือน หนี้นอกระบบ และการสร้างเศรษฐกิจชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดงดินแดง รหัสกองทุนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) คือ 100154400 จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2551 ปัจจุบัน (11 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563) มีสมาชิกจำนวน 608 คน คิดเป็น 13.1 % ของจำนวนประชากรตำบล (ที่มีอยู่จำนวน 4,653 คน) แบ่งเป็นบุคคลทั่วไป 271 คน เด็ก/เยาวชน (อายุไม่เกิน 25 ปี) 136 คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 190 คน ผู้ด้อยโอกาส 3 คน ผู้พิการ 5 คน และอื่น ๆ 3 คน เป็นกองทุนที่บริการงานสวัสดิการชุมชนทุกประเภท ยกเว้น หมวดที่อยู่อาศัย มีตัวเลขของเงินกองทุนสะสม จำนวน 2,776,329.89 บาท

ตำบลดงดินแดงอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 15-30 กิโลเมตร และการสัญจรยังลำบากเนื่องจากถนนส่วนใหญ่ยังเป็นถนนลูกรัง เป็นพื้นที่ขาดแคลนแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งสมาชิกทำอาชีพเกษตร ประกอบกับไม่มีเงินทุนในการลงทุนทางการเกษตร ผลผลิตทางเกษตรได้ไม่ดีเท่าที่ควร จึงทำให้มีปัญหาเรื่องหนี้สินภาคครัวเรือนและเป็นหนี้นอกระบบ จากการกู้เงินเอกชนจากแหล่งภายนอกชุมชน และเป็นที่มาของการริเริ่มงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ลดรายจ่าย และพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

กิจกรรม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดงดินแดง ประสานงานกับกลุ่มองค์กรในชุมชนเพื่อสร้างความร่วมมือแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน โดยเบื้องต้นได้นำเงินของกองทุนฯ ไปฝากกับ “วิสาหกิจธนาคารหมู่บ้านหน่วย ประคอง” (นำเอาธนาคารหมู่บ้านไปจดทะเบียนวิสาหกิจ) และดำเนินตามแนวพระราชดำริบ้านหน่วยประคอง โดยให้วิสาหกิจชุมชน ธนาคารหมู่บ้าน ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก เป็นโครงการต่อเนื่องมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ไม่ว่าจะเป็น การเจาะบ่อบาดาลเพื่อทำการเกษตร การเกษตร แบบระบบน้ำหยดเพื่อเป็นการประหยัดน้ำ การใช้พลังแสงอาทิตย์ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมน ในขณะที่เดียวกัน ก็ประสานให้มีบริการเงินกู้ยืมเพื่อไปจัดการงานเศรษฐกิจ-อาชีพต่าง ๆ ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี เช่น (1) ลงทุนสร้างระบบน้ำด้วยการเจาะบ่อบาดาล 56 ราย 87 บ่อ เป็นเงิน 4,350,000 บาท (2) ลงทุนในการประกอบ อาชีพ เช่น ปลูกอ้อย , มันสำปะหลัง 54 ราย เป็นเงิน 4,960,000 บาท ค้าขาย 15 ราย เป็นเงิน 450,000 บาท ปลูกพืชระยะสั้น 11 ราย เป็นเงิน 290,000 บาท เลี้ยงสัตว์ (หมู,ไก่,จิ้งหรีด) 4 ราย เป็นเงิน 60,000 บาท อยู่ซ่อมรถ 1 ราย เป็นเงิน 500,000 บาท เฟอร์นิเจอร์ไม้ 1 ราย เป็นเงิน 50,000 บาท (3) การกู้เพื่อการศึกษา 1 ราย เป็น เงิน 50,000 บาท (4) การกู้ยืมเพื่ออยู่อาศัย –สร้างบ้าน 28 ราย เป็นเงิน 2,055,000 บาท

การส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกสามารถใช้หนี้นอกระบบ (เป็นส่วนใหญ่) ได้ ใน การนี้สมาชิกจะต้องสมทบเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นรายปี ปีละ 365 บาท (กองทุนฯ นำไปฝากยังวิสาหกิจ และ/หรือธนาคารหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับกู้ยืมต่อ) พร้อมกันนั้น สมาชิกผู้กู้ยืมในการลงทุนด้าน เศรษฐกิจ จะต้องเข้าโครงการออมเงินวันละ 10 บาทกับธนาคารหมู่บ้าน (เดือนละ 300 บาท) เพื่อสร้างเป็น หลักประกันในการชำระคืนเงินกู้

ผลสำเร็จ

การดำเนินงานตามโครงการร่วมมือข้างต้น ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของสมาชิกในโครงการดีขึ้น กว่าเดิม อันเนื่องมาจากการจัดการระบบน้ำ ทำให้สมาชิกจำนวน 53 ครัวเรือน (ที่มีการจัดเก็บข้อมูล) มีรายได้ จากผลผลิตทางการเกษตรดีขึ้นกว่าเดิม มีรายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/ครัวเรือนโดยประมาณ ในจำนวนนี้มี สมาชิกของกองทุนสวัสดิการจำนวน 14 ราย สามารถปลดหนี้จากการกู้เงินเอกชนนอกพื้นที่ (เงินกู้นอกระบบ) เป็นเงิน 1,412,500 บาท

ความใหม่-ความสามารถ

ความสำเร็จของการดำเนินงานที่สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ของครัวเรือนข้างต้นที่ดีขึ้น กว่าเดิม (เฉพาะจำนวน 53 รายที่มีการเก็บข้อมูลที่มีรายได้ต่อครัวเรือน 20,000 บาทต่อเดือนโดยประมาณ) นั้น เป็นรายได้ที่มากกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของตำบลหนองม่วง (จากข้อมูลของ จปฐ. โดยกรมการพัฒนาชุมชน ปี พ.ศ. 2562) ที่อยู่ในระดับ 14,768 บาทต่อเดือน และหากเปรียบเทียบจากการผลิตที่ต้องเผชิญกับสภาวะความ แล้ง ไม่มีน้ำ และผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่มีเสถียรภาพก่อนหน้านี้ รวมทั้งความสามารถปลดหนี้ไปได้อีก 14 ราย ก็ถือได้ว่าเป็นผลงานที่สามารถแก้ปัญหารายได้ทางเศรษฐกิจให้ลุล่วงไปได้อย่างชัดเจน

ความสำเร็จ-ความสามารถที่แก้ปัญหาได้ข้างต้น ถือได้ว่าเป็นผลงานของการทำงานแบบรวมกลุ่ม เป็น ผลงานของการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในระดับฐานรากที่แสดงความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เป็น

ความสามารถและเกิดการพึ่งพาตนเองที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชน กับธนาคารหมู่บ้าน ที่รวมสรรพกำลัง รวมทรัพยากรทางการเงิน-แรงงานเข้าด้วยกัน รวมการจัดหลายแบบที่เป็น แผนนโยบายของภาครัฐ ไปรวมศูนย์จัดการเพื่อมุ่งสู่การแก้ปัญหาของสมาชิก -ตัวอย่างของการนำเอาธนาคาร หมู่บ้านไปจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน การนำเอาเงินสะสมของกองทุนสวัสดิการชุมชนไปฝากเป็นเงินทุน สำหรับปล่อยกู้สมาชิกให้กับวิสาหกิจธนาคารหมู่บ้าน รวมทั้งการนำเอากลไกการออมเงิน มาช่วยเป็นเครื่องมือใน การสร้างหลักประกันการชำระคืน

เป็นตัวอย่างของความสำเร็จที่มาจากทั้ง (1) การบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรขององค์กรชุมชน (ระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนกับกองทุนหมู่บ้าน) (2) การปรับใช้ทรัพยากรทางการเงินของกองทุนสวัสดิการ ชุมชนที่โดยหลักการจะเป็นทรัพยากรที่ใช้จ่ายแบบเชิงรับ (จ่ายต่อเมื่อมีการเจ็บป่วย หรือตาย ในรูปแบบของ ค่าใช้จ่ายสวัสดิการเพื่อการต่างๆ) ไปรวมเป็นทรัพยากรทางการเงินเพื่อนำไปใช้สำหรับการลงทุนในการประกอบ อาชีพโดยผ่านการบริการของวิสาหกิจธนาคารหมู่บ้าน ไปใช้เป็นปัจจัยสำหรับการผลิตทางเศรษฐกิจ พร้อม ๆ กับ ปรับปรุงระบบน้ำเพื่อการเกษตรในชุมชน (จากตัวเลขของการปล่อยกู้เพื่อการต่าง ๆ ข้างต้น คิดเฉพาะรายการใน 2 กรณีนี้ จะเป็นเงินทั้งสิ้น 10,570,000 บาท จากวงเงินที่ปล่อยกู้ทั้งสิ้น 12,675,000 บาท หรือคิดเป็น 83.4 % ของวงเงินปล่อยกู้โดยรวมของชุมชน) ซึ่งเป็นการกู้ยืมเพื่อการลงทุนทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรง ไม่ใช่การกู้ยืม ไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยทั่วไป

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสำเร็จ-ความสามารถที่เกิดขึ้นจากการริเริ่มดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดงดินแดง และ/หรือวิสาหกิจธนาคารหมู่บ้านหน่วยปกครองข้างต้น เป็นตัวอย่างของการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมในระดับ ชุมชน ที่สร้างสรรค์ความใหม่หรือนวัตกรรมสังคมทั้งในเรื่องของ (1) การแก้ปัญหารายได้ทางเศรษฐกิจ และหนี้สิน ภาคครัวเรือน (2) การทำงานแบบบูรณาการขององค์กรชุมชน และการรวมสรรพกำลังและทรัพยากรเข้าด้วยกัน ของชุมชน การจัดการงานส่งเสริมอาชีพกับงานแหล่งน้ำ การให้กู้กับการออมเพื่อเป็นหลักประกันชำระคืน ฯลฯ นับได้ว่า “ต้นแบบ” ที่ควรขยายไปสู่การจัดการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในพื้นที่อื่น ๆ

การสร้างมิติของการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญของผลงานนี้ คือ เรื่องของการจัดการเงินกองทุนของชุมชน ให้เป็นการกู้ยืมเพื่อการลงทุนทางเศรษฐกิจ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ของชุมชนโดยตรงของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลดงดินแดง และวิสาหกิจธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งเป็นมิติที่ต่างไปจากการจัดการเงินของกองทุนสนับสนุนภาครัฐ โดยทั่วไป (โดยเฉพาะกรณีของกองทุนหมู่บ้านและพัฒนาชุมชนเมือง) ที่ไม่ทำให้ครัวเรือนนำไปใช้จ่ายเพื่อปรับปรุง ธุรกิจ และการผลิตเศรษฐกิจที่มีอยู่ แต่จะไปใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ซึ่งไม่ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้าง เศรษฐกิจในระดับชุมชน (Kaboski and Robert, 2012)

10. โรงเรียนแก้หนี้สินภาคครัวเรือน-หนี้สินภาคประชาชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางซุด จัดตั้งขึ้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) รหัสเลขที่ 100152866 มีสมาชิกปัจจุบันจำนวน 2,056 คน คิดเป็น 29.4 % ของประชากรตำบลที่มีอยู่ 7,003 คน เป็นกองทุนที่จัดบริการสวัสดิการสำหรับสมาชิกทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย และสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ประเด็นปัญหาในการดำรงชีวิตของคนในตำบลบางซุด (และสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน) คือ คนในชุมชนที่มีรายได้ไม่เพียงพอ และประกอบอาชีพเชิงเดี่ยว คือ ทำนา ไม่มีอาชีพเสริม พอที่จะสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน และสภาองค์กรชุมชน จึงจัดให้มีการประชุม “เวทีถาตร่วมระดับตำบล” พบว่า การแก้ไขปัญหาหนี้สินเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนสำหรับคนตำบลบางซุด อีกทั้งยังขาดการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในครัวเรือน และยังพบว่า มี 150 ครัวเรือน ที่มีหนี้สินมากกว่า 100,000 บาท จึงร่วมกันจัดตั้ง “โรงเรียนแก้หนี้สินภาคประชาชนตำบลบางซุด” เพื่อรองรับการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้

กิจกรรม

โรงเรียนแก้หนี้สินภาคประชาชนตำบลบางซุด ได้เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2559 โดยยึดหลักการของการจัดการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน 3 ประการ คือ (1) สร้างระบบคิดตามระบบเหตุผลเพื่อพิจารณาความจำเป็นของการก่อหนี้ ยึดหลักวิเคราะห์ตามหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยให้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเป็นเครื่องมือกำกับติดตามประเมินตนเอง (2) สร้างหลักสูตรพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้เสริม ผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (3) ส่งเสริมการออม

ผลสำเร็จ

ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาอาชีพ

1. การพัฒนาเครื่องจักสาน ทำหมวก ทำกระเป่า ทำไม้กวาดดอกหญ้า จำนวน 60 คน สามารถสร้างรายได้เพิ่ม 4,000 บาทต่อเดือนต่อราย
2. เลี้ยงไก่ไข่ และปลูกผัก จำนวน 50 คน สามารถสร้างรายได้เพิ่ม 3,000 บาทต่อเดือนต่อราย (พร้อมกับลดรายจ่ายเดือนละ 2,000 บาทต่อเดือนต่อราย)
3. เลี้ยงแพะ จำนวน 35 คน สามารถสร้างรายได้เพิ่ม 5,000 บาทต่อเดือนต่อราย (และได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐให้ขยายกิจกรรมเป็นโครงการ “แพะแปลงใหญ่”)

สำหรับการออม โรงเรียนแก้หนี้สินภาคประชาชนตำบลบางซุด ให้ผู้เข้าอบรมเพิ่มการออมเงินขั้นต่ำเป็นเงิน 200 บาทต่อเดือน หรือคิดจาก 10 % ของยอดขายสินค้า ปรากฏว่ามีเงินออมเพิ่มขึ้นมากกว่า 500,000 บาท ซึ่งเป็นหลักประกันที่จะชำระคืนเงินกู้ยืม (หรือหนี้สินเดิม)

การดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียนแก้หนี้สินภาคประชาชนตำบลบางซุด จนถึงปีสิ้นสุดปี พ.ศ. 2562 มีสมาชิกจำนวน 42 ราย (ครัวเรือน) มีรายได้ที่สามารถตัดหนี้เป็น 0 คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 1,500,000 บาท

ความใหม่-ความสามารถ

ความสำเร็จของการสร้างความสามารถในการจัดการปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของสมาชิกที่ร่วมโครงการของกองทุนสวัสดิการชุมชน (และสภาองค์กรชุมชน) ข้างต้น เป็นผลมาจากการทำงานแบบรวมกลุ่ม การเพิ่มความรู้ความเข้าใจวิเคราะห์ความจำเป็นในการก่อหนี้ การทำบัญชีรายรับ/รายจ่าย การเพิ่มช่องทางของการสร้างอาชีพเสริม ด้วยการสร้างความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพต่าง ๆ และการออมเงินเพื่อชำระหนี้สิน จนสามารถปลดหนี้เป็น 0 ไปได้ 42 ราย ซึ่งในเบื้องต้นถือได้ว่า เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนแก้หนี้สินภาคประชาชนตำบลบางซุด

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความใหม่-ความสามารถของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางซุดที่เกิดขึ้นข้างต้น เป็นนวัตกรรมสังคมที่เกี่ยวข้องกับทั้งด้านการจัดการปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของสมาชิก ซึ่งแก้ไขไม่ได้โดยตัวเองตามลำพัง ต้องอาศัยการทำงานแบบรวมกลุ่มเข้าไปผนวกรวม และการริเริ่มงานเชิงกระบวนการที่นำเอาหลักของการจัดการต่อ (1) การวิเคราะห์เหตุและผลตามความจำเป็นของการก่อหนี้ (2) การจัดการเศรษฐกิจที่จะนำมาซึ่งรายได้เพิ่มเพื่อไปชำระหนี้สิน (3) การออมเพื่อสร้างหลักประกันในการชำระหนี้สิน

11. การสร้างรายได้ใหม่ และสร้างวิถีของการพึ่งตนเองจากยกองถ้วย

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลธรรมณีย์ อำเภอปะกง จังหวัดพังงา

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลธรรมณีย์ อำเภอปะกง จังหวัดพังงา จัดตั้งขึ้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ปัจจุบัน มีสมาชิก 1,340 คน คิดเป็น 50.2 % ของประชากรตำบลที่มีอยู่ 2,670 คน เป็นกองทุนที่ให้บริการสวัสดิการสังคมในหมวดสังคม (เกิด แก่ เจ็บ ตาย) การช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการสนับสนุนชุมชนในกิจการสาธารณประโยชน์ ด้วยการเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ สมาชิกมีปัญหาหนี้สินภายในหมู่บ้าน มีการกู้เงินนอกระบบ และเป็นเกษตรกรทำสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน สวนผลไม้ และไม้ยืนต้น ไม่มีบำเหน็จบำนาญเพื่อปลดหนี้สิน ประกอบกับในปี พ.ศ. 2558 เกิดวิกฤตราคายางพาราตกต่ำ ทำให้คนในชุมชนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นและมีหนี้นอกระบบ ทางคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงมีมติให้ก่อตั้ง ‘กลุ่มยกองถ้วย’ ขึ้นมา เพื่อแปรรูปยางดิบจากยกองถ้วย ซึ่งเป็นยางที่เกิดจากการจับตัวของน้ำยางในถ้วย

กิจกรรม

กลุ่มยกองถ้วยจะรวบรวมยกองถ้วยที่มีอยู่ในตำบลธรรมณีย์ เพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง มีสมาชิก 170 ครัวเรือน (ทั้งหมดเป็นสมาชิกกองทุนฯ) กลุ่มยกองถ้วยเข้าร่วมประมูลแข่งขันราคาในตลาดด้วยการให้ความสำคัญต่อคุณภาพ ดังนี้ (1) ต้องเป็นยางที่ไม่มีส่วนเจือปนของเปลือกยาง (2) ไม่มีส่วนผสมของน้ำกรดทุกชนิดหรือส่วนผสมอื่นใดทั้งสิ้น (3) ต้องเก็บล่วงหน้าก่อนกลุ่มเปิด 1 วัน

การให้ความสำคัญต่อคุณภาพของยกองถ้วยของกลุ่ม โดยกองทุนฯ จะทำหน้าที่รับซื้อเพื่อรวบรวมปริมาณผลผลิตยกองถ้วยนี้ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ตัวอย่างจากรายงานผลประกอบการในปี พ.ศ. 2561 กอง

ทุนฯ สามารถรวบรวมยางก้อนถ้วยจากสมาชิกได้ปริมาณทั้งสิ้น 201,082 กิโลกรัม และขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ในราคาที่สูงกว่าราคาขายในท้องตลาด 3 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้สมาชิก (170 ครอบครัว) มีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นเงิน 603,246 บาท โดยกองทุนฯ จะหักเงินจากกำไรที่ได้เข้ากองทุนฯ ไว้กิโลกรัมละ 1 บาท เพื่อนำไปปันผลคืนให้แก่สมาชิกอีก 20%

ผลสำเร็จ

การจัดตั้งกลุ่มยางก้อนถ้วยของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรมณีฯ สามารถสร้างรายได้ใหม่จากการให้ความสำคัญต่อคุณภาพของการกรีดยาง และน้ำยาง ที่ทำให้มีราคาเป็นพรีเมียมขึ้นอีก 3 บาทต่อกิโลกรัม เป็นความสำเร็จที่นำไปสู่การแก้ปัญหาราคายางตกต่ำและรายได้ของสมาชิกกองทุน

ความใหม่-ความสามารถ

การจัดตั้งกลุ่มยางก้อนถ้วยเพื่อแก้ปัญหาราคายางตกต่ำของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรมณีฯ เป็นการขยายกรอบการบริการสวัสดิการสังคมต่อสมาชิกจากเดิมที่มุ่งให้บริการเฉพาะเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไปสู่การจัดการเรื่องเศรษฐกิจ (การจัดการสนับสนุนงานเศรษฐกิจสำหรับกองทุนอื่น ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ แต่สำหรับที่รมณีฯ ถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่) เป็นนวัตกรรมสังคมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการทำงานขององค์กรชุมชน

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ประเด็นที่นำไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มของกลุ่มยางก้อนถ้วย มาจาก (1) ผลของการทำงานแบบรวมกลุ่มของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรมณีฯ (2) การคำนึงถึงความต้องการของคุณภาพยางของตลาดและความสามารถที่จัดการได้ของสมาชิก เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของน้ำยาง ซึ่งเป็นการแสดงถึงการเรียนรู้ถึงประสบการณ์ของการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ของชุมชนเข้าสู่ระบบตลาด และพัฒนาไปกับเศรษฐกิจในระบบตลาด (ซึ่งเป็นการพัฒนาไปจากส่วนที่เป็นปัจจัยภายในของผลิตภัณฑ์น้ำยางของชุมชน) โดยไม่รอการพยุงราคาของรัฐบาล (ซึ่งเป็นการช่วยเหลือแบบอุดหนุนราคา)

12.การบุกเบิกธุรกิจเพื่อสังคมชุมชนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 มีสมาชิกครอบคลุมทั้ง 11 หมู่บ้าน จากสมาชิกเริ่มต้น 379 คน ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2563) มีสมาชิกคงเหลือทั้งหมด 1,524 คน คิดเป็น 36 % ของประชากรตำบลซึ่งมีอยู่จริงจำนวน 4,230 คน มีเงินกองทุนสะสมรวมทั้งสิ้น 11,252,304.57 บาท

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม มีการจัดบริการสวัสดิการต่อสมาชิกด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเกิด แก่ เจ็บ และการเสียชีวิต เป็นกองทุนที่มีแหล่งรายได้มาจากการระดมเงินจากสมาชิก การสมทบจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการสนับสนุนจากภาคเอกชน เป็นกองทุนที่มีการริเริ่มขยาย

กรอบการดำเนินงานจากงานบริการสังคมไปสู่การจัดการงานด้านเศรษฐกิจชุมชนในกิจการต่าง ๆ เช่น สวัสดิการ
กู้ยืมเพื่อการเกษตรกรรม การทำธุรกิจน้ำดื่ม ธุรกิจร้านกาแฟ

กิจกรรม

สวัสดิการกู้ยืมทางเกษตรกรรม เป็นกองทุนร่วมกันระหว่างกองทุนสวัสดิการฯ ด้วยเงิน 250,000 บาทกับกองทุน
โบหยกเพื่อฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติตำบลท่างาม ซึ่งเป็นธุรกิจภาคเอกชนในวงเงิน 1,300,000 บาท จัดตั้งเป็น
กองทุนหมุนเวียนเพื่อฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติจากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2554 ในตำบลท่างาม เพื่อช่วยเหลือ
เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนฯ ด้วยการจัดหาเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืชในราคาถูก โดยให้สมาชิกได้
กู้ยืมรายละไม่เกิน 50,000 บาทต่อคน คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.25 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังมีการจัด
สวัสดิการประกอบอาชีพในโครงการ “เกษตรกรรมยุคใหม่” ให้กับสมาชิก ในการปลูกมะนาว กล้วย พืชผักสวน
ครัว อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน (ปลอดดอกเบี้ย 12 เดือน)

การประสานกองทุนโบหยกเพื่อฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติตำบลท่างาม ของตำบลท่างาม เป็นกองทุนย่อยของกองทุน
สวัสดิการฯ ที่บริการให้กู้ยืมเงินเพื่อเจาะบ่อบาดาล อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน (ปลอดดอกเบี้ย 12
เดือน) จัดซื้อเครื่องสีข้าวชุมชน เพื่อให้บริการสีข้าวในราคาถูก และยังได้มีการทำความร่วมมือกับกลุ่มโบหยก
ร้านค้า ร้านอาหารในพื้นที่ตำบลท่างาม ทำหน้าที่เป็นกลไกทางการตลาดเพื่อรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร (กล้วย
มะนาว ผักสวนครัว ฯลฯ) ของสมาชิก

การลงทุนธุรกิจเพื่อสังคมของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม ในการผลิตน้ำดื่ม ในวงเงิน 750,000 บาท (เงิน
ของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม) โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม สนับสนุนในเรื่องของสถานที่ และ
ค่าสาธารณูปโภค ภายใต้ชื่อ “น้ำดื่มท่างาม” มีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน ในค่าจ้างวันละ 300 บาท/
คน/ต่อวัน กำไรจากการประกอบการของธุรกิจน้ำดื่มจะนำไปใช้จ่ายสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นกิจการที่
จัดให้คนในชุมชนเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด ปลอดภัย และหาซื้อได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาด รวมทั้งเป็นผลิตภัณฑ์แจก
น้ำดื่ม “ท่างาม” ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ตำบลท่างาม หรือยามเกิดภัยพิบัติ

อีกหนึ่งการลงทุนธุรกิจเพื่อสังคมของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม คือ ร้านกาแฟ โดยจัดงบลงทุน
200,000 บาท จัดตั้งร้านกาแฟ เครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนตำบลท่างาม โดยจัดระบบการจ้างงาน 2
อัตราจากส่วนแบ่งของรายได้จากการขายร้อยละ 20 กำไรจากการประกอบการจะเป็นรายได้สมทบเข้ากองทุน
สวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม

ความสำเร็จ

นับตั้งแต่จัดให้มีบริการสวัสดิการกู้ยืมทางเกษตรกรรมจนถึงปัจจุบัน ได้จัดให้บริการกู้ยืมต่อสมาชิกไป
จำนวน 1,200,000 บาท เป็นการให้การช่วยเหลือต่อสมาชิก ทำให้สมาชิกเหล่านั้นมีทุนสำหรับการประกอบการ
ในกิจการต่าง ๆ การบริการให้กู้ยืมเงินเพื่อเจาะบ่อบาดาล มีสมาชิกได้รับบริการนี้ไปจำนวน 17 ครัวเรือน เพื่อเป็น
การจัดหาแหล่งน้ำสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ธุรกิจน้ำดื่ม สามารถส่งสมทบให้กับกองทุนได้ทั้งสิ้น
160,000 บาท (ตั้งแต่จัดตั้งจนถึงปัจจุบัน) เฉลี่ยปีละ 20,000 บาท เช่นเดียวกับร้านกาแฟได้สร้างรายได้สมทบ
ให้กับกองทุนได้ทั้งสิ้น 100,000 บาท (ตั้งแต่จัดตั้งจนถึงปัจจุบัน) เฉลี่ยปีละ 12,500 บาท

ความใหม่-ความสามารถ

ความสำเร็จจากการริเริ่มบริการงานของกองทุนของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างามทั้ง (1) บริการสวัสดิการการกู้ยืมทางการเกษตร (2) การเจาะบ่อบาดาล (3) ธุรกิจน้ำดื่ม (4) ร้านกาแฟ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการขยายบริการสวัสดิการชุมชนจากงานเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นบริการสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ โดย 2 เรื่องแรก เป็นผลประโยชน์โดยตรงสำหรับสมาชิกที่มีความประสงค์กู้ยืม และ 2 เรื่องหลัง เป็นการเพิ่มช่องทางสร้างรายได้สมทบกองทุนสวัสดิการแบบพึ่งพารายได้จากการประกอบการแบบวิสาหกิจ

กรณีกองทุนไบทยก เป็นความใหม่-ความสามารถของการทำงานร่วมกันแบบ 3 ภาคส่วน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (ภาครัฐ) บริษัทไบทยก (ภาคเอกชน) และกองทุนสวัสดิการชุมชน (ภาคชุมชน) ที่ร่วมพัฒนางานการกู้ยืมไปเพิ่มความสามารถในการฟื้นฟูเศรษฐกิจจากการประสบภัยและการพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับงานด้านเกษตรกรรม กรณีของการริเริ่มธุรกิจน้ำดื่มและร้านกาแฟ เป็นความใหม่-ความสามารถที่สร้างรายได้ ให้กับกองทุนเป็นช่องทางของรายได้เพิ่มจาก (1) การสมทบของภาครัฐ (2) การระดมของสมาชิก และ (3) การประกอบวิสาหกิจชุมชน (และยังมีการจ้างงานขึ้นในชุมชนอีกด้วย)

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การทำงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม ได้สร้างนวัตกรรมสังคมในด้านการบริหารจัดการขึ้นเป็นตัวอย่างของการริเริ่ม และเป็นกลไกที่พื่อนำไปสู่การจัดการประเด็นทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็นอย่างดี เป็นตัวอย่างของผลของการทำงานแบบรวมกลุ่มของกองทุนสวัสดิการชุมชน การขยายกรอบการบริการจากเงินแบบเชิงรับ (จากบริการแบบช่วยเหลือกรณีเกิด แก่ เจ็บ ตาย) ไปสู่กิจการเชิงรุกการบริการด้านเศรษฐกิจ และเป็นบริการที่ร่วมดำเนินงานกับภาคเอกชน เป็นความสำเร็จที่เติมทุนจากภาคเอกชนไปสนับสนุนการทำงานที่เข้มแข็งขององค์กรภาคประชาชน (องค์กรร่วมของ อบต.และองค์กรชุมชน) ในขณะที่การประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน ทั้งธุรกิจน้ำดื่มและร้านกาแฟ ก็เป็นการสร้างรายได้สมทบเข้ากองทุนจากการริเริ่มงานของตัวเอง

13. การสร้างร้านค้าชุมชน และการสร้างเศรษฐกิจของชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2551 ปัจจุบันมีสมาชิก 6,020 คน จาก 14 หมู่บ้าน ด้วยสภาพทางภูมิณีเวศของตำบลหนองม่วงมีสภาพเป็นที่ราบลาดเทไปทางทิศตะวันออกสู่ประเทศกัมพูชา สภาพพื้นดินเป็นดินร่วนปนทราย ไม่อุ้มน้ำ มีปริมาณน้ำฝนน้อย ส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ

กิจกรรม

ปี 2558 กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง จึงได้ริเริ่มงานการพัฒนากลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้ครัวเรือนของสมาชิก โดยการลงทุน “ร้านค้าชุมชน” เพื่อให้สมาชิกนำผลิตผลต่าง ๆ ทั้งผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน และอาหารสำเร็จรูป ฯลฯ มาวางจำหน่าย โดยคิดค่าเช่าในราคาถูก โดยกองทุนสวัสดิการชุมชน

ซึ่งเป็นองค์กรชุมชนได้ลงทุนสร้างร้านค้าชุมชน โดยเงินลงทุน 200,000 บาท แบ่งเป็น “แผงค้า” จำนวน 15 แผง โดยคิดค่าเช่าวันละ 10 บาท/แผง เปิดให้บริการทุกวัน ยกเว้นวันอังคาร (กองทุนฯ นำรายได้นี้เป็นรายได้สมทบของกองทุนฯ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงซ่อมแซมแผง และใช้จ่ายในงานพัฒนาด้านอื่น ๆ) ต่อมาสภาองค์กรชุมชนได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดทำซุ้มขายสินค้าอีกเป็นเงิน 80,000 บาท

จนถึงปัจจุบัน (2563) ร้านค้าชุมชนของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง มีสมาชิกมาเช่าขายของจำนวน 40 ราย (ครัวเรือน) จากการประเมินเบื้องต้น แต่ละแผงสามารถขายสินค้าได้ประมาณ 500 บาทต่อแผง และคิดเป็นยอดขายของร้านค้าชุมชนโดยรวมประมาณ 520,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจ และสร้างรายได้ขึ้นในชุมชน

พร้อมกันนี้เมื่อผลผลิตของเกษตรกร มีช่องทางในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง จึงได้ส่งเสริมเรื่องการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกจำนวน 20 ครัวเรือน ในเรื่องการเลี้ยงสุกร ไก่ ปลา และจิ้งหรีด โดยมีเงินกองทุนสนับสนุนกู้ยืมไปสร้างอาชีพในวงเงิน 3,000-30,000 บาทต่อราย ซึ่งมีสมาชิกได้รับการสนับสนุนเพื่องานในการสร้างอาชีพนี้ไปแล้วจำนวน 128 ราย คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 380,000 บาท

ผลสำเร็จ

จากการริเริ่มงานร้านค้าชุมชนทั้ง 40 แผงข้างต้น ได้ทำให้เกิดการไหลเวียนของการใช้จ่ายและวงจรเศรษฐกิจในชุมชนขึ้น โดยร้านค้าชุมชนจะสร้างยอดขายประมาณ 520,000 บาท/เดือน (หรือ 6,240,000 บาทต่อปี) ในจำนวนนี้จะเป็นรายได้ของแต่ละครอบครัวที่เช่าแผง ประมาณ 13,000 บาทต่อเดือน และยังเป็นช่องทางของการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเจ้าของผลผลิต (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกบางส่วนที่ได้รับการส่งเสริมอาชีพ และมาร่วมกิจกรรมในโครงการนี้) อีกลำดับหนึ่ง

ในขณะเดียวกันกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง ก็มีรายได้จากการเช่าแผงค้าจำนวน 40 ร้านในราคาวันละ 10 บาท คิดเป็นรายได้ 10,400 บาทต่อเดือน (124,800 บาทต่อปี)

ความใหม่-ความสามารถ

การริเริ่มการจัดการเศรษฐกิจด้วยการลงทุนสร้างร้านค้าชุมชนและแบ่งเป็นแผงค้าให้สมาชิกใช้เป็นช่องทางการตลาดของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง เป็นนวัตกรรมสังคมที่สร้างสรรค์เป็นความใหม่-ความสามารถที่สร้างความสำเร็จในการจัดการปัญหาทางเศรษฐกิจ ทั้งสร้างเศรษฐกิจขึ้นใหม่ของชุมชนและสร้างรายได้ขึ้นใหม่ของสมาชิก ด้วยการจัดการขององค์กรจัดตั้งของชุมชน เป็นมิติของนวัตกรรมสังคมที่ขยายกรอบการจัดการงานสวัสดิการจากงานแบบช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงิน การแนะนำข้อมูล ทักษะ และความรู้ ไปสู่การสร้างร้านค้าชุมชน ให้เป็นสายพานของการจัดการสนับสนุนงานเศรษฐกิจและสร้างรายได้

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การสร้างสายพานของการจัดการเศรษฐกิจที่ครบวงจรตั้งแต่การสนับสนุนข้อมูล ทักษะ และความรู้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร สนับสนุนทางการเงินทั้งในรูปแบบของเงินช่วยเหลือ เงินกู้ยืม และการให้เช่าแผงค้าในราคาถูก เป็น “ตัวแบบของกระบวนการจัดการ” (Process Model) ที่ริเริ่มขึ้นเป็นการริเริ่มเบื้องต้นของการจัดการสวัสดิการเชิงรุกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง

14. การสร้างต้นแบบของการช่วยเหลือที่สอดคล้องความต้องการและเป็นไปด้วยความทั่ว กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ความเป็นมา

ปัจจุบัน กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ จัดตั้งขึ้นเมื่อ 1 มกราคม พ.ศ. 2551 มีเงินกองทุนสวัสดิการสะสมจนถึงปัจจุบัน 4 ล้านบาท มีสมาชิกจำนวน 2,388 คน

ในสถานการณ์ที่เผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด 19 ตั้งแต่ต้นปี 2563 จนถึงปัจจุบัน (เดือนกันยายน) สมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้รับผลกระทบทั้งการระมัดระวังในการควบคุมโรคติดต่อ การปิดเมือง การเว้นระยะห่างทางสังคม กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางพลีน้อย ได้ร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรจัดตั้งในระดับชุมชนด้วยกัน สร้างสรรค์กิจกรรมช่วยเหลือผ่าน “คูป้องกันโควิด” ในวงเงินรวม 500,000 บาท โดยแจกให้สมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน มีมูลค่ารายละ 200 บาท เพื่อนำไปแลกซื้อสินค้า สิ่งของเครื่องใช้จากร้านค้าในชุมชน ร้านสวัสดิการชุมชน

กิจกรรม

ในสถานการณ์ของการรับมือต่อการแพร่ระบาดของโควิด 19 กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางพลีน้อย ได้จัดให้บริการช่วยเหลือตามรายการบริการว่าด้วยการช่วยเหลือสมาชิกยามประสบภัย เป็นเจลล้างมือ แอลกอฮอล์ และหน้ากากอนามัย โดยระดมการบริจาคจากผู้บริจาคทั่วไปมาสมทบในการดำเนินงานนี้ด้วย เช่น เทศบาลตำบลบางพลีน้อย ทำการฉีดพ่นค่าเชื้อในในอาคารบ้านเรือนของสมาชิก และสหกรณ์บางพลีน้อย ที่ให้การอนุเคราะห์ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำมันพืช น้ำปลาสำหรับครอบครัวที่จำเป็นเร่งด่วนจำนวน 100 หลังคาเรือน

การสร้างสรรค์คูป้องกันโควิด

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางพลีน้อย จัดสรรวงเงินสำหรับคูป้องกันโควิด จำนวน 200,000 บาท รวมกับวงเงินของกลุ่มออมทรัพย์ อีกจำนวน 300,000 บาทรวมเป็น 500,000 บาท จัดทำเป็นคูป้องกัน จำนวน 2,500 ใบๆละ 200 บาท เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกกองทุนสวัสดิการ ซึ่งมีอยู่จำนวน 2,388 คน และมีสมาชิกที่ประกอบไปด้วยผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดเตียง ฯลฯ ให้สมาชิกที่ได้รับคูป้องกันนำไปซื้อสินค้าในร้านค้าสวัสดิการประจำหมู่บ้าน ในรายการที่ตนต้องการ (มีความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวัน) และให้ร้านค้ารวบรวมคูป้องกัน ไปแลกเป็นเงินตามราคาของสินค้าแต่ละชนิดที่สมาชิกแต่ละรายซื้อไป จากกลุ่มออมทรัพย์ และ/หรือกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อหักล้างค่าใช้จ่าย และเป็นรายได้ของร้านค้าอีกลำดับหนึ่ง

ผลสำเร็จ

ในสถานการณ์โควิด กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลบางพลีน้อย ดำเนินงานทั้ง 3 แบบ คือ (1) ให้การช่วยเหลือตามบริการปกติของกองทุน (2) จัดบริการแบบสนองต่อสมาชิกที่มีความจำเป็นเร่งด่วน จำนวน 100 หลังคาเรือน (3) สร้างสรรค์กิจกรรมการช่วยเหลือแบบคูปองโควิดสำหรับสมาชิกทุกราย รายละ 200 บาท โดยให้ไปเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าสวัสดิการชุมชน ในรายการตามที่ตนเองมีความต้องการ

ความใหม่-ความสามารถ

การสร้างสรรค์กิจกรรมการช่วยเหลือแบบคูปองโควิด เป็นการสร้างสรรค์ความใหม่ของการช่วยเหลือต่อสมาชิกผู้ได้รับความเดือดร้อน ที่ไม่ใช่เป็นการช่วยเหลือแบบ “ถุงผ้าบริจาค” ที่มีสินค้าเหมือนกัน และไม่สอดคล้องกับความจำเป็นในการใช้ชีวิตของชุมชน เช่น การจัดการช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั่วไป (มักจะเห็นได้ข่าวที่ปรากฏในสถานการณ์วิกฤติต่าง ๆ) ในขณะเดียวกัน ก็เปลี่ยนจากการใช้งบเพื่อจัดหาสินค้าจากบริษัทห้างร้านแล้วนำมาจัดเป็นถุงผ้า ซึ่งจะมีโอกาสของนักธุรกิจ นักประมุขงานจากภาครัฐ จะเป็นผู้อำนวยประโยชน์และร่วมจัดการในรูปแบบดังกล่าว แต่ในกระบวนการจัดการของคูปองโควิดทำให้สิ่งของในชุมชนช่วยเหลือคนในชุมชน ทำให้เกิดการไหลเวียนทั้งสิ่งของ เครื่องใช้ และกระแสการไหลเวียนก็ยังคงอยู่ในชุมชน จากกลุ่มออมทรัพย์ และจากกองทุนสวัสดิการชุมชน ไปยังร้านค้าสวัสดิการชุมชน

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความใหม่-ความสามารถที่เกิดจากการสร้างสรรค์คูปองโควิดข้างต้น ถือได้ว่า เป็นผลงานของความร่วมมือระหว่างองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการชุมชน และร้านค้าชุมชน ซึ่งต่างเป็นองค์กรในระดับชุมชนฐานรากทั้งสิ้น ที่มาพัฒนางานร่วมกัน เป็นการแสดงถึงความเข้มแข็งของการองค์กร การมีประสบการณ์ และความรู้ เพียงพอที่จะรับผิดชอบในการจัดการตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญของปัจจัยบ่งชี้ถึงความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกมิติหนึ่งได้เป็นอย่างดี เช่นกัน

15. การสร้างความร่วมมือเพื่อบูรณาการงานสวัสดิการสังคมต่อ “สมาชิกร่วมองค์กร”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ปัจจุบัน (30 มิถุนายน พ.ศ. 2563) มีสมาชิก 1,859 คน มีเงินกองทุนสะสม 5,687,822.40 บาท จัดบริการสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย ฉุกเฉิน/ภัยพิบัติ สนับสนุนชุมชน และการบริหารจัดการ โดยมีรายการต่าง ๆ 13 ประเภท ได้แก่ สวัสดิการคลอดบุตร, สวัสดิการเจ็บป่วย, สวัสดิการเสียชีวิต, สวัสดิการผู้สูงอายุ, สวัสดิการการศึกษา, สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส, สวัสดิการพัฒนาอาชีพ, สวัสดิการประเพณีวัฒนธรรม, สวัสดิการสาธารณสุขประโยชน์, สวัสดิการภัยพิบัติ, สวัสดิการที่อยู่อาศัย, สวัสดิการคนทำงาน, และสวัสดิการฝากเงินออมครบ 5 ปี

ประเด็นปัญหาที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง ได้นำมาพิจารณา ร่วมในการจัดการสวัสดิการ คือ ประชากรส่วนใหญ่ (และสมาชิกของกองทุนฯ) มีอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง ไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการของรัฐ และหลักประกันอื่น ๆ ได้ครบถ้วน ประกอบกับในพื้นที่ของเทศบาลตำบลฉวาง มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังม่วง เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้อีกส่วนหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถจัดสวัสดิการได้ครอบคลุมให้กับประชากรในชุมชนได้ครบถ้วน จึงพัฒนางานร่วมกันเป็นความร่วมมือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังม่วง เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง ขยายงานบริการให้กว้างออกไป

กิจกรรม

1. การพัฒนาระบบประสิทธิภาพการทำงาน

การบริหารงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง มุ่งเน้นการยึดหลักธรรมาภิบาล มีการบริหารโปร่งใส ตรวจสอบได้ เปิดเผยต่อสาธารณะ มีช่องทางรับฟังความเห็น มีการจัดทำรายรับ-รายจ่าย การจ่ายสวัสดิการแต่ละประเภท เงินคงเหลือของกองทุน แสดงเอกสาร รายงาน และกราฟ ข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงระบบบัญชีของกองทุน เพื่อสร้างความเชื่อถือให้ มีต่อระบบการทำงานขององค์กรชุมชน รวมทั้งเพิ่มกำลังคนจากคนรุ่นใหม่เข้าไปสานต่อการทำงาน

2. การพัฒนาสร้างความร่วมมือเพื่อระดมรายได้ ทรัพยากร และการบริการสวัสดิการ

การขยายความร่วมมือเพื่อสร้างรายได้ และเป็นทุนสมทบให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลฉวาง (เพิ่มเติมจากการออมวันละบาทของสมาชิก) ประกอบไปด้วย

- (1) ปี พ.ศ. 2554 ได้รับสมทบจากเทศบาลตำบลฉวาง จำนวน 63,145 บาท และได้รับการสนับสนุนเป็นงบประมาณสมทบจากเทศบาลตำบลฉวาง ทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ปีละ 100,000 บาท จนถึงปัจจุบัน (2562) มีงบประมาณสมทบรวม 663,145 บาท
- (2) ปี พ.ศ. 2556 ได้รับการสมทบจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) รอบที่ 5 เป็นเงิน 1,219,831 บาท

- (3) ปี พ.ศ. 2559 ได้สร้างความร่วมมือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังม่วง เพื่อรับผิดชอบดูแลสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่เป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีจำนวน 520 ราย โดยกลุ่มออมทรัพย์ฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบในเงินออมวันละบาทของสมาชิกจำนวนนี้ (เป็นความร่วมมือ เรื่องที่ 1) ในกรณีที่มีการจัดสวัสดิการด้านเจ็บป่วยของสมาชิกจำนวนนี้ กลุ่มออมทรัพย์ฯ ก็ยังจะร่วมรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสวัสดิการเพื่อการนั้น 50 % ของวงเงินที่กองทุนสวัสดิการต้องรับผิดชอบ (เป็นความร่วมมือ เรื่องที่ 2) ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน กลุ่มออมทรัพย์ได้ร่วมจ่ายเงินเพื่อการดังกล่าวสำหรับสมาชิกร่วมผู้รับบริการ เป็นเงิน 43,870 บาท
- (4) ปี พ.ศ. 2560 ได้รับการสมทบจาก “กองทุนส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม” เป็นเงิน 106,500 บาท
- (5) นอกจากตัวเงินที่สมทบจาก 4 รายการข้างต้น ในปี พ.ศ 2559 ได้รับอนุเคราะห์จากวัดวังม่วง ให้ใช้อาคารเอนกประสงค์ เป็นที่ทำงาน

ผลสำเร็จ

ความสำเร็จจากการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง เป็นทุนสำคัญในการระดมการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งในท้องถิ่นและส่วนกลาง ประสบความสำเร็จทั้งการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พอช. และกองทุนส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม รวมทั้งการสนับสนุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังม่วง (ในความร่วมมือทั้ง 2 เรื่อง) และการได้รับการอนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ทำการของกองทุนฯ

ความใหม่-ความสามารถ

การสร้างความร่วมมือระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวางกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดสวัสดิการต่อผู้ที่เป็นสมาชิกร่วมของทั้ง 2 องค์กร เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ หรือเป็นนวัตกรรมสังคมด้านการบูรณาการกลไกการทำงานขององค์กรชุมชนด้วยกัน โดยความร่วมมือเรื่องหนึ่ง เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่มีต่อสมาชิก (ของเขา) แต่กองทุนสวัสดิการฯ ก็ได้รับประโยชน์ในเชิงประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการนำส่งเงินออมของสมาชิกจำนวน 520 ราย ที่เป็นไปโดยพร้อมเพรียง ในขณะที่การร่วมจ่ายค่าบริการสวัสดิการ 50 % โดยความร่วมมือเรื่องที่สอง จะเท่ากับว่ากลุ่มออมทรัพย์ฯ ร่วมสมทบเพื่อการบริหารของกองทุนสวัสดิการ (เพียงแต่ x ตามจำนวนสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์)

16. การบูรณาการแบบขากึ่งถือ การสร้างสรรค์ความร่วมมือในระดับชุมชน/ท้องถิ่น

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ปัจจุบัน มีสมาชิก 4,118 คน (ประชากรในตำบล 17,539 คน) มีเงินกองทุนสะสมจนถึง

ปัจจุบัน 14,328,280.76 บาท เป็นกองทุนที่จัดบริการสวัสดิการ 9 ประเภท ได้แก่ 1) สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/ คลอดบุตร 2) สวัสดิการเกี่ยวกับการเจ็บป่วย/ รักษาพยาบาล 3) สวัสดิการผู้สูงอายุ 4) สวัสดิการกรณีเสียชีวิต 5) สวัสดิการเพื่อการศึกษา 6) สวัสดิการคนด้อยโอกาส/ คนพิการ 7) สวัสดิการเพื่อพัฒนาอาชีพ 8) สวัสดิการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และ 9) สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

ความเป็นมาของการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง ด้านหนึ่ง เป็นผลมาจากการริเริ่มของแกนนำอาสาสมัครต่อต้านยาเสพติดบ้านส้องที่มีผลงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยรวบรวมอาสาสมัครในชุมชน จำนวน 150 คน เป็นจิตอาสาไปทำงานร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 เมื่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี และสมาคมกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รณรงค์ให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน แกนนำอาสาสมัครต่อต้านยาเสพติดบ้านส้อง และกองทุนเกษตรตำบลบ้านส้อง จึงได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง พร้อมทั้งได้รับการสมทบเงิน จำนวน 54,750 บาท จากการระดมของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลต่าง ๆ โดยการประสานงานของสมาคมกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2554

กิจกรรม

การริเริ่มการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งจากทุนของการรวมกลุ่มที่มีอยู่แล้ว เช่น แกนนำอาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด กองทุนการเกษตร และการสนับสนุนจากองค์กรชุมชนจากภายนอกพื้นที่ตำบลบ้านส้อง จึงทำให้แหล่งรายได้ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง มีที่มาแบบการสมทบ 4 ขา ประกอบด้วย (1) การสมทบจากสมาชิก (2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และ (4) องค์กรและเครือข่ายสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน เช่น บุคคลทั่วไป บริษัท ร้านค้า องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ตำบลบ้านส้อง ซึ่งมีมากถึง 137 ราย โดยที่รายการสมทบของขาที่สี่นี้ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากสัดส่วนของแหล่งที่มาของกองทุนฯ ตามตัวเลขของปี พ.ศ. 2562 ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การสมทบจากสมาชิก	จำนวน 1,312,175 บาท
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 500,000 บาท
3. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)	จำนวน 1,008,384 บาท
4. องค์กรและเครือข่ายสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน	จำนวน 348,200 บาท

ด้วยการนำเอาทุนจากภาคส่วนอื่นทั้งในและนอกพื้นที่ชุมชนของเทศบาลตำบลเข้ามาร่วมเป็นรายได้หรือเป็นทุนสำหรับการจัดการสวัสดิการข้างต้น จึงนำไปสู่การประสานงานการดำเนินงานความร่วมมือในการบริหารงานสวัสดิการชุมชน ที่เป็นการบูรณาการงานตามหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งในการเรียกขานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง จะเรียกว่า เป็น “ทฤษฎีขากุ้งกือ” ประกอบด้วย ขากุ้งกือส่วนที่ 1 การระดมเงินทุนจากบริษัท ห้างร้าน เครือข่ายภาคประชาชน และการเปิดรับการบริจาค ปีละ 1 ครั้ง เพื่อจัดหารายได้สมทบ ขากุ้งกือส่วนที่ 2 ประสานความร่วมมือจากภาครัฐ และองค์กรสนับสนุนเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มาร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน

เพื่อให้วิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสมทบรายได้ให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเวียงสระพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พัฒนาการจัดการทางการตลาดสินค้าชุมชน และกิ่งกือส่วนชาติ 3 เป็นการดำเนินงานตามกลไกบริการของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง ที่จะร่วมมือกับแกนนำชุมชนทั้ง 17 ชุมชน ดูแล ติดตาม ประสานงานการบริการต่าง ๆ ให้สมาชิก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส โดยประสานร่วมกับผู้นำท้องถิ่น

ผลสำเร็จ

ด้วยแหล่งที่มาของรายได้ที่มีส่วนผสมของชาติ 4 ตามที่ได้กล่าวถึงข้างต้น จึงทำให้ลักษณะของการดำเนินงานต่าง ๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้องมีความต่างไปจากกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยทั่วไป ที่จะมีส่วนผสมของรายได้เพียง 2 หรือ 3 ชาติ จึงเป็นความสำเร็จในเชิงคุณภาพที่นำไปสู่ความมั่นคงในแหล่งรายได้ที่จะนำไปใช้จ่ายบริการสวัสดิการ ยิ่งไปกว่านั้นยังได้มีการพัฒนากระบวนการของการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชนในด้านการจัดการเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการจัดการด้านสวัสดิการ

ความใหม่-ความสามารถ

ความสำเร็จจากการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้องข้างต้นได้สร้าง ความใหม่-ความสามารถ หรือนวัตกรรมสังคม เป็นนวัตกรรมจัดการ (Process Innovation) 2 เรื่องด้วยกัน คือ หนึ่ง การพัฒนาแหล่งรายได้ที่เป็นแหล่งอื่นให้เป็นชาติ 4 ของการสมทบ และสร้างสรรค์ให้เป็นกิจกรรมสร้างรายได้แบบเป็นงานประจำปี ด้วยการปรับกิจกรรมเป็นการรับบริจาคเพื่อการกุศล เช่นเดียวกับงานทำบุญบริจาค ถิ่น ผ้าป่า ที่ชุมชนมีความคุ้นเคยในทางปฏิบัติ สอง การประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในระดับท้องถิ่น เพื่อร่วมพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ให้มีรายได้เพิ่มจากการประกอบการวิสาหกิจเพื่อการต่าง ๆ และสามารถจะสมทบเป็นแหล่งรายได้ให้กับกองทุนฯ

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสำเร็จของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้องข้างต้น เป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่จะส่งผลในเชิงบวกต่อการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างภาครัฐ (ส่วนกลาง-ภูมิภาค) รัฐในระดับท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบ้านส้อง) และองค์กรชุมชน (กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านส้อง) ทั้งนี้ก็เพราะว่า ความสำเร็จที่บรรลุในการบริการสวัสดิการ และรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่งเสริมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจต่อสมาชิกของกองทุนฯ แท้ที่จริงก็คือ การบรรลุในการบริการสวัสดิการและการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในปกครองของเทศบาลตำบลบ้านส้อง และเป็นบุคคลในเป้าหมายของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านส้อง

ดังนั้น ความสำเร็จในผลผลิตและผลลัพธ์ของการดำเนินงานข้างต้น จะมีผลต่อการประสานงานและบูรณาการงานร่วมกันขององค์กรต่าง ๆ ในระดับชุมชนและท้องถิ่นให้มีความชัดเจน มีความร่วมมือที่แนบแน่นมากขึ้นในลำดับต่อไป

17. การจัดสวัสดิการเชิงรุก และโอกาสของการพึ่งตนเองที่นาอ้อ

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนาอ้อ (ออมวันละบาท) อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนาอ้อ (ออมวันละบาท) อำเภอเมือง จังหวัดเลย จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2547 สมาชิกแรกเริ่ม 375 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 5,992 คน (คิดเป็น 97% ของประชากรของเทศบาลตำบลนาอ้อ ซึ่งมีอยู่จำนวน 6,192 คน) มีเงินกองทุนสะสมจนถึงปัจจุบัน 75,617,994 บาท คงเหลือ ณ ปัจจุบัน 13,339,457 บาท เป็นกองทุนที่จัดให้บริการสวัสดิการต่าง ๆ ที่ครอบคลุมทุกช่วงวัย ตามความจำเป็นเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นตั้งแต่การเกิด การเจ็บป่วย การศึกษา และการเสียชีวิต

บริการที่โดดเด่นของการบริการสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนาอ้อมีทั้งเรื่องของการเพิ่มแหล่งรายได้ของกองทุน และการจัดบริการเชิงรุก

กิจกรรม

การเพิ่มช่องทางของรายได้สมทบกองทุน โดยปกติทั่วไปของแหล่งรายได้ของกองทุนสวัสดิการชุมชน จะมาจาก (1) การสมทบของสมาชิกจากการออมวันละบาท (2) การสมทบงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) การสมทบจากสถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน (พอช.) สำหรับกรณีของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนาอ้อ จะมีรายได้เพิ่มเติมอีก 2 แหล่ง คือ (1) จากผลประโยชน์จากการซื้อกองทุนเงินสำรองธนาบัตรของธนาคารออมสิน ในวงเงิน 1,000,000 บาท และ ธกส. ในวงเงิน 500,000 บาท และ (2) เงินสมทบจากร้านค้าสวัสดิการชุมชน

การบริการสวัสดิการเชิงรุกจากการบริการของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนาอ้อ มี 4 รายการด้วยกัน ประกอบด้วย

1. สวัสดิการร้านค้าชุมชนตามแนวทางประชารัฐ

เป็นบริการการจัดจำหน่ายสินค้าสำหรับสมาชิกและบุคคลทั่วไปในชุมชน ที่ริเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และนำไปเป็นโครงการร่วมกับแนวทางประชารัฐในปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน การบริการดังกล่าวทำให้ยอดการจัดจำหน่ายสินค้าของร้านค้าในแต่ละปีเพิ่มขึ้น จากยอดขาย 65,430 บาท ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 730,230 บาท ในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่า 10 เท่าตัว ทั้งนี้ก็เพราะการซื้อสินค้าจากร้านสวัสดิการชุมชน ผู้ซื้อซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน จะได้ประโยชน์กลับคืนทั้งในรูปแบบ เช่น (1) การเฉลี่ยคืนเงินสำหรับผู้ซื้อ (2) เงินปันผล (3) สมทบสวัสดิการ (รายการเพิ่มเติมจากการช่วยเหลือของกองทุนสวัสดิการชุมชน) และ (4) สมทบเป็นรายได้ของกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องที่สร้างประโยชน์ทั้งต่อสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2. สวัสดิการ อปพร. ผู้บริการรถรับ-ส่งผู้ป่วย

ด้วยงานบริการของเทศบาลตำบลนาอ้อ ได้จัดให้มีบริการอาสาสมัคร อปพร. เพื่อบริการรับ-ผู้ป่วย ซึ่งในแต่ละเดือนจะมีบริการในสถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนเป็นอย่างน้อย 2 - 3 ครั้งต่อเดือน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาอ้อ จึงได้บริจาคเงินสมทบเริ่มต้นเพื่อก่อตั้งกองทุนสวัสดิการสำหรับ อปพร. จำนวน 100,000 บาท (ปัจจุบันกองทุนนี้มีเงินทั้งสิ้น 430,000 บาท)

3. สวัสดิการบ้านมั่นคงนาอ้อ

เป็นบริการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่มีความเดือดร้อนเรื่องจัดการที่อยู่อาศัย ซึ่งนับจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ได้จัดให้บริการที่นำไปสู่การสร้างบ้านแล้วเสร็จแล้วจำนวน

40 หลัง อยู่ในระหว่างดำเนินการอีก 40 หลัง และผลจากการจัดการเรื่องนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพสำหรับสมาชิกที่สร้างบ้าน เป็นเงินจำนวน 489,000 บาท จนสามารถสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้สวัสดิการชุมชนต้นแบบสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ และผู้สนใจทั่วไป

4. สวัสดิการองค์กรผู้อุทิศตนเพื่อชุมชน

เป็นบริการที่จัดบริการเพื่อการช่วยเหลือต่อครอบครัวสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เสียชีวิต โดยถือว่าสมาชิกเหล่านั้นได้ร่วมอุทิศตนเพื่อชุมชน จากการสมทบเงินเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยการนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาอ้อ ได้ร่วมเป็นเจ้าของภาพในการจัดงานศพที่เกี่ยวข้องกับค่าเช่าสถานที่ ค่าเช่าเครื่องเสียง หลอดไฟ สายไฟ ค่าตกแต่งดอกไม้ ค่าจ้างแม่ครัวทำอาหาร รวมเป็นค่าใช้จ่ายต่อรายโดยประมาณ 35,000 บาท

ผลสำเร็จ

การจัดการของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนาอ้อที่ประสบความสำเร็จตามรายละเอียดข้างต้น จะมีทั้งการจัดหาแหล่งสมทบรายได้ และการจัดให้มีบริการที่เพิ่มเติมไปจากบริการช่วยเหลือเรื่องเกิด เจ็บป่วย และเสียชีวิต ใน 4 กิจกรรม/โครงการด้วยกัน คือ สวัสดิการร้านค้าชุมชนตามแนวทางพระราชรัฐ สวัสดิการ อปพร. ผู้บริการรถรับ-ส่งผู้ป่วย สวัสดิการบ้านมั่นคงและการส่งเสริมอาชีพ และสวัสดิการองค์กรผู้อุทิศตนเพื่อชุมชน

ความใหม่-ความสามารถ

ความสำเร็จของการริเริ่มงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนาอ้อ เป็นการบ่งบอกถึงความใหม่-ความสามารถที่ต่างไปจากกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยทั่วไป เป็นนวัตกรรมสังคมของการขยายกรอบจากการดำเนินตามข้อแนะนำเบื้องต้น เป็นกิจการเชิงรุก ทั้งการจัดรายได้ และการจัดกิจกรรมบริการสวัสดิการ

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การขยายกรอบของการจัดการทั้งรายได้และการบริการสวัสดิการข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้ที่เป็นรายการสมทบจากร้านค้าสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นกิจการที่เริ่มขึ้นด้วยกระบวนการทำงานขององค์กรชุมชน เป็นความสำเร็จ ความใหม่-ความสามารถ หรือเป็นนวัตกรรมสังคมที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของกองทุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างยั่งยืน และจะเป็นกลไกที่นำไปสู่การพึ่งพาการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ในอนาคต

18. การแปรผลหลักการเกื้อกูล และวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นงาน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาโก อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาโก อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2554 ขึ้นทะเบียนกับสถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน (พอช.) เลขที่ 100154601 ปัจจุบัน มีสมาชิก 1,784 คน คิดเป็น 34.3 % ของประชากรในตำบลนาโก ซึ่งมีอยู่ 5,200 คน สมาชิกแบ่งเป็น บุคคลทั่วไป 1,420 คน , เด็ก/เยาวชน (ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี) 240 คน ,ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 160 คน และผู้ด้อยโอกาส 65 คน มีเงินกองทุนสะสม 7,401,742 บาท เป็นกองทุนที่จัดบริการสวัสดิการด้านสังคมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทุกรายการยกเว้นค่าจัดงาน

ศพ สวัสดิการเพื่อพัฒนาอาชีพ และสนับสนุนสาธารณประโยชน์ในชุมชน กองทุนยึดมั่นในหลักของการช่วยเหลือ
เกื้อกูลกันในชุมชน และนำเอาวัฒนธรรมภูไท มาเชื่อมโยงสร้างความสัมพันธ์สนับสนุนองค์กรชุมชน-กองทุน
สวัสดิการชุมชน

กิจกรรม

การเริ่มต้นหนึ่งบาทกับสวัสดิการชุมชนบนฐานวัฒนธรรมภูไท โดยกองทุนจะสร้างกิจกรรมช่วยเหลือคน
ในชุมชนทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก เช่น (1) กิจกรรมถนนสายบุญและโรงทานในโอกาสของทุกวันสำคัญ
ทางศาสนา เพื่อนำเอาข้าวสาร อาหารแห้ง ไปให้กับผู้ยากจนในหมู่บ้าน โดยกองทุนจะหมุนเวียนจัดกิจกรรม
ดังกล่าวไปตามวัดของชุมชนต่าง ๆ ในตำบล (ยกเว้นช่วงเข้าพรรษา) (2) จัดตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพ โดยกองทุน
สวัสดิการชุมชนเป็นเจ้าของพระคัมภีร์ โดยเป็นเงินกองทุนฯ เพื่อร่วมทุนตั้งต้น 350,000 บาท และระดมจาก
สมาชิก และกลุ่มต่าง ๆ อีก 1,350,000 บาท เพื่อนำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนพัฒนาอาชีพ (3) ธรนรงค์ร่วมกับ รพ.
สต.นาโก จัดหาทุนซื้อเกลือไอโอดีนแจกให้ประชาชนทุกครอบครัว (4) แก้ไขด้านที่อยู่อาศัยร่วมกับสภาองค์กร
ชุมชนตามโครงการบ้านพอเพียง จำนวน 30 หลัง โดยจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนไว้เป็นเงินจำนวน 450,000 บาท (5)
ธรนรงค์นำเอาวัฒนธรรมภูไทเรื่องการเชื่อฟัง พ่อล่ำ/แม่ล่ำ (คนกลาง) ในการเจรจาแก้ปัญหา ไม่เรื่องขึ้นโรงขึ้น
ศาล

อนึ่ง การจัดการงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและโครงการบ้านพอเพียง ในกรณีของกองทุนสวัสดิการ
ชุมชนตำบลนาโก ถือว่าเป็นบริการเพิ่มจากกรอบบริการที่กำหนดไว้แต่เดิมที่เป็นบริการสวัสดิการ/ช่วยเหลือ
สมาชิกเฉพาะเกิด แก่ เจ็บ ตาย

ผลสำเร็จ

กิจกรรมทั้ง 5 รายการข้างต้น และความสำเร็จในการระดมเงินและจัดตั้งกองทุนขึ้นใหม่ทั้งกองทุนพัฒนา
อาชีพและกองทุนหมุนเวียนของโครงการบ้านพอเพียง รวมเป็นจำนวน 2,150,000 บาท เป็นกิจกรรมตามหมวด
งานสวัสดิการสนับสนุนชุมชน ที่มุ่งสร้างประโยชน์ตอบแทนทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก โดยนำเอาความ
เป็นองค์กรชุมชนของกองทุนสวัสดิการเข้าไปทำหน้าที่เป็นแกน และ/หรือร่วมงานเพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการ
แก้ไขปัญหาชุมชน

ความใหม่-นวัตกรรม

ความสำเร็จของการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาโกเป็นตัวอย่างของการแปรผลงาน
ตามหลักของการเกื้อกูล และการนำเอาความเชื่อในวัฒนธรรมชุมชนแบบภูไท มาเป็นเครื่องมือสำหรับการระดม
ความช่วยเหลือกันและกันในชุมชน เป็นความใหม่-ความสามารถ หรือเป็นนวัตกรรมสังคมที่นำเอา “ทุนทาง
สังคม” (Social Capital) ที่มีอยู่ มาเป็น “กลไกขับเคลื่อนการทำงานให้เกิดเป็นจริงและเป็นผลสำเร็จ”
(Mechanism Driving Force)

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การนำเอาทุนทางสังคมเข้ามาร่วมเป็นองค์ประกอบในการขับเคลื่อนงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลนาโกข้างต้น เป็นข้อบ่งชี้ถึงความสามารถและความเป็นไปได้ที่จะมีการพัฒนาการใช้ประโยชน์ทุนทางสังคม หรือการขับเคลื่อนทุนทางสังคมไปเพื่อการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเรื่องของ “กระบวนการ” และ “การจัดตั้งองค์กร” รวมทั้งมีความเป็นไปได้ที่จะมีการนำเอาทุนทางสังคมนี้ไปใช้งานในองค์กรประเภทต่าง ๆ มากกว่าองค์กรชุมชน เช่น การทำงานขององค์กรประชาสังคม องค์กรของภาครัฐในท้องถิ่น หรือที่มีงานปฏิบัติการในท้องถิ่น รวมทั้ง องค์กรสนับสนุนการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ

19. การทำงานของกลไกร่วมประสานขององค์กรชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2551 มีสมาชิก 3,500 คน คิดเป็น 52.1 % ของประชากรที่มีอยู่จำนวน 6,717 คน และครอบคลุม จำนวนหมู่บ้าน 16 หมู่บ้าน

ประเด็นปัญหาเศรษฐกิจและสังคมโดยพื้นฐานประการสำคัญของตำบลคลองหินปูน ที่กองทุนสวัสดิการชุมชนได้นำเอาความเป็นองค์กรชุมชนเข้าไปช่วยแก้ไข คือ ความเป็นผู้เดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกิน 731 ครอบครัว และที่อยู่อาศัย 202 ครอบครัว รวม 920 ครอบครัว

กิจกรรม

ก่อนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

1. ปี 2547 ชาวบ้านหมู่ 6 ของตำบลคลองหินปูน ได้รวมตัวกันจัดทำข้อมูลชุมชน (ศูนย์ข้อมูลชุมชน) จึงทำให้รู้ว่ามีประชาชนจำนวน 48 ครัวเรือนที่มีความเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกิน จึงได้จัดตั้งกองทุนแก้ปัญหาดินตำบลคลองหินปูนขึ้น
2. ปี 2548 แกนนำรวบรวมชาวบ้าน 20 ราย เพื่อขอเจรจาต่อรองเช่าที่ดินกับนายทุน มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (หน่อไม้ฝรั่ง) เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของตนเอง
3. ปี 2549-2550 มีการพัฒนาพื้นที่แก้ไขปัญหาดินที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการระดมการออมทรัพย์เพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรทางการเงินชุมชน และพัฒนาเป็นสถาบันการเงินของชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งมีสมาชิกกว่า 800 คน มีเงินทุนสะสมมากกว่า 6 ล้านบาท มีการเจรจาเจ้าของที่ดินที่ครอบครองสิทธิ์ที่ดินตามเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01ก เพื่อขอซื้อที่ดินกลับคืนมาสู่เกษตรกร

จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

1. ปี 2551 จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล โดยเริ่มแรก 9 หมู่บ้าน จำนวน 385 คน พร้อมกันนั้นก็จัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ซึ่งทำให้มีการรวมกลุ่มองค์กรของชุมชนเข้าร่วม 44 กลุ่ม 16 หมู่บ้าน สภาองค์กรชุมชนจึงเป็นกลไกเชื่อมโยงชุมชนหมู่บ้าน โดยมีกองทุนสวัสดิการ

- ชุมชนเป็นกลไกในงานด้านสวัสดิการ จึงทำให้การจัดการปัญหาที่ดินทำกินทั้งตำบล 16 หมู่บ้าน มีการเชื่อมโยงกับปัญหาในท้องถิ่นอื่น ๆ รวมเป็นภาพรวมของปัญหาจังหวัด
- ปี 2552 แก้ไขปัญหาที่ดินในทางปฏิบัติ อีก 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2, 4, 11 รวมกับพื้นที่เดิมคือ หมู่ 6 รวมเป็น 4 หมู่บ้าน และเริ่มนำระบบ GIS (Geographic Information System) มาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ดิน
 - ปี 2553-2554 แก้ไขปัญหาที่ดินทั้งตำบลร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทำหนังสือขอใช้ที่ดินกับ สปก. และเจรจากับหัวหน้าปฏิรูปที่ดิน จัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินตำบล จัดตั้ง “กองทุนที่ดิน” เป็นทุนภายในการจัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของตนเอง จัดตั้ง “สหกรณ์การเกษตร” เพื่อเช่าที่ดินกับเจ้าของที่ดิน มีแผนการรังวัดแปลงที่ดินทุกหมู่บ้าน และลงระบบ GIS

ผลสำเร็จ

ผลของการจัดตั้งองค์กรชุมชนเป็นกลไกการทำงานที่ต่อเนื่องภายใต้การทำงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน กองทุนที่ดิน/ ที่อยู่อาศัย กองทุนหมู่บ้าน ประชารัฐ 9 และหมู่บ้านพอเพียง ร่วมเป็นพันธมิตรแบบหุ้นส่วนในการแก้ปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งการนำเอาเครื่องมือ เทคโนโลยี การจัดตั้งกองทุนที่ดิน และสหกรณ์การเกษตร ทำให้มีการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและการอยู่อาศัยโดย (1) แบ่งปันที่ดินขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้มาให้ชุมชนใช้ประโยชน์จำนวนกว่า 300 ไร่ จากที่ดิน 800 ไร่ (2) เช่าที่ดินธนารักษ์ จำนวน 22 ไร่ เป็นการแก้ไขปัญหาที่ทำกินให้กับสมาชิกจำนวน 28 ครอบครัว และพัฒนาที่อยู่อาศัย 60 ครอบครัว

ความใหม่-นวัตกรรม

ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคลองหินปูน เป็นความสำเร็จของการทำงานร่วมเป็น “การทำงานแบบกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในระดับชุมชน” (community-based organization) และเป็นการทำงานที่มีแบบแผนเชิงการจัดการแบบเครือข่ายพันธมิตรที่รวมองค์กรที่มีปัญหาเดียวกัน ใกล้เคียงกัน มีความเกี่ยวข้องกัน มาร่วมจัดการร่วมกัน ซึ่งเป็นผลของการมี “สภาองค์กรชุมชน” ที่ทำหน้าที่เป็นตัวประสานหรือเป็น “องค์กรแบบแกนประสานการจัดการ” (backbone organization) ที่ทำให้เกิดการทำงานแบบขบวนเครือข่าย และนำมาซึ่งข้อมูล ความรู้ และการใช้ประโยชน์ของเครื่องมือและเทคโนโลยีในการรองรับการแก้ปัญหา เช่น GIS การจัดตั้งกองทุนที่ดิน การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร การแบ่งเช่าพื้นที่ และการใช้ประโยชน์พื้นที่ ฯลฯ

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ผลของการรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กร แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งก่อตั้งองค์กรขึ้นเป็นเครื่องมือระหว่างการทำงาน ภายใต้การทำงานร่วมกันเป็นขบวนของสภาองค์กรชุมชนและเครือข่าย ทำให้การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของตำบลคลองหินปูนประสบความสำเร็จ ได้ส่งผลทำให้เป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่ได้รับการยอมรับส่วนราชการทั้งจังหวัด ที่ดิน และป่าไม้ (การจัดสรรที่ดิน สปก.) ทำให้มีความตื่นตัวจากประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง และนำไปสู่ขยายพื้นที่ไปอีก 23 ตำบล ในจังหวัดสระแก้ว

20. การแก้ปัญหาที่ดิน การใช้ประโยชน์ทำกิน-การถือครองกรรมสิทธิ์

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกุดรัง จัดตั้งขึ้นเมื่อ 20 เมษายน พ.ศ. 2550 ขึ้นทะเบียนไว้กับสถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน (พอช.) ปัจจุบัน (สิงหาคม 2563) มีสมาชิกจำนวน 2,521 คน คิดเป็น 36.8% ของประชากรตำบล ซึ่งมีอยู่จำนวน 6,844 คน สมาชิกที่มีอยู่แบ่งเป็นบุคคลทั่วไป 1,009 คน เด็ก/เยาวชน อายุไม่เกิน 25 ปี 291 คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 972 คน ผู้ด้อยโอกาส 86 คน ผู้พิการ 60 คน และอื่น ๆ 3 คน มีกองทุนสะสมจนถึงปัจจุบัน 14,030,650.77 บาท เป็นกองทุนที่จัดบริการทุกประเภท ทั้ง 14 ประเภท คือ เกิด เจ็บ เสียชีวิต ผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาอาชีพ การจัดสวัสดิการ อปพร. การสนับสนุนด้านการศึกษา การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ การส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนการทำเกษตร และการสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรม

ประเด็นปัญหาสำคัญของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกุดรัง คือ เรื่องการจัดการที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย จำนวน 800 ครัวเรือน ที่ไปทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 707 ราย ที่อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ 74 ครัวเรือน อาศัยที่ราชพัสดุ 13 ครัวเรือน และอาศัยที่สาธารณะ 6 ครัวเรือน โดยที่สาธารณะแต่ละประเภท ก็มีกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่ทำให้สมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความต้องการที่จะได้รับการจัดการช่วยเหลือแก้ไข

กิจกรรม

เริ่มแรก ในปี พ.ศ. 2550-2551 กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกุดรัง ได้ประสานความร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชน แล้วจัดตั้งองค์กรร่วมขึ้นเป็น “สภาผู้นำตำบลจัดการตนเอง” ในปี พ.ศ. 2553 ต่อมาได้เพิ่มองค์กรภาคีรัฐโดยอำเภอกุดรัง เข้ามาร่วมงานอีกภาคส่วนหนึ่งแล้วปรับองค์กรเป็น “สภากุดรัง” เป็นพื้นที่กลางในการแสวงหาความร่วมมือ แลกเปลี่ยน ปรีกษาหารือ และกำหนดทิศทางร่วมของภาคีความร่วมมือ พร้อมกันนั้น ก็ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามในการพัฒนางานบัญชีและการเงินของกองทุนสวัสดิการ ซึ่งทำหน้าที่รองรับทั้งการบริการสวัสดิการ และการแก้ปัญหาที่ดินทำกิน

กรณีการใช้ประโยชน์พื้นที่ น.ส.ล. 2,525 ไร่

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตามหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) ซึ่งเป็นที่ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐที่แสดงสิทธิในความเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน *แทนการขับไล่/ยึดที่ทำกินที่ทำอยู่* แต่ทางราชการก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อการใด (และไม่มีโครงการที่จะใช้งานเพื่อการใด) โดยกองทุนสวัสดิการกองทุนชุมชนตำบลกุดรัง ได้ประสานงานให้มีการจัดการใช้ประโยชน์สำหรับครัวเรือนของสมาชิกที่ไม่มีที่ทำกินจำนวน 184 ครัวเรือน ครัวเรือนละไม่เกิน 15 ไร่ แต่ก็ไม่น้อยกว่า 5 ไร่ โดยจัดสรรเป็นขนาดต่างๆจำนวน 227 แปลง ภายใต้การบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามตามยุทธศาสตร์นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน

การจัดการแบบสิทธิทำกิน 53 ไร่

พื้นที่อีกประเภทหนึ่งที่สร้างปัญหาให้กับชุมชนจำนวน 43 ราย เป็นพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่สาธารณะประเภทป่าสงวนแห่งชาติ แต่เป็นประกาศที่ไปทับซ้อนกับที่ที่ชุมชนใช้เป็นที่ทำมาหากินมาก่อน จำนวน 53 ไร่ ในระหว่างปี พ.ศ. 2556-2558 องค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง ได้อาศัยแนวปฏิบัติว่าด้วยที่ดินตามสิทธิทำกิน (สทก.) ชุมชน หรือ สทก.ชุมชน ตามนโยบายจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ ภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ในระหว่างดำเนินงานนี้ พื้นที่แปลงใดสามารถพิสูจน์สิทธิได้ ก็ให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ไปตามระบบของการจัดการที่ดิน พื้นที่ส่วนที่อยู่ในความขัดแย้ง ก็จะเป็นไปตามกระบวนการจัดการแบบสิทธิทำกินโดยการจัดการกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง

กรณีป่าปิด/ป่าเปิด 70 ไร่

ปี พ.ศ. 2556 กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกุดรัง ร่วมกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม จัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์อภัยกุดรัง จำนวน 70 ไร่ แบ่งเป็นป่าปิด 40 ไร่ ป่าเปิด 10 ไร่ และอีกจำนวน 20 ไร่ เป็นศูนย์การเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ในพื้นที่จำนวนเหล่านี้ โครงการจะพัฒนาเป็น 1. ป่าปิด 40 ไร่ ปลูกป่าให้เป็นป่าต้นน้ำ ป่าเปิด 10 ไร่ ให้เป็นป่าที่ชุมชนสามารถปลูกไม้ผล เช่น กัลย อ้อย มะพร้าว มะนาว และเข้าไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้ พื้นที่ส่วนที่เหลือ 20 ไร่ เป็นแปลงพันธุกรรมพืช ที่สร้างความมั่นคงเรื่องพันธุกรรมพืชผักให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีการจัดแบ่งเป็น 80-90 แปลง พร้อมจัดระบบน้ำ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมผลิตและใช้ประโยชน์จากการจำหน่ายพันธุ์พืช

ต่อมา มีการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชนแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรอำเภอ กุดรัง” ในปี พ.ศ. 2558 มีสมาชิก จำนวน 107 คน มาทำการต่างๆในการสร้างอาชีพโดยใช้ประโยชน์จากพื้นที่บางส่วนของป่าเปิดในโครงการพัฒนาพื้นที่อภัยกุดรัง คือ (1) เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ (ตามโครงการ 1 ตำบล, 1000 ครัวเรือน เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่) (2) ปลูกพืชสวนครัว เช่น ผักบุ้ง มะเขือ ถั่วลิสง แตงกวา ข้าวโพด ตะไคร้ กัลย อ้อย มะพร้าว และมะนาว (3) น้ำดื่มอภัยกุดรัง (4) น้ำยาล้างจาน

ผลสำเร็จ

การดำเนินงานจัดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า ทั้ง 3 กรณี เป็นความสำเร็จของการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐเกี่ยวกับที่ดินทำกิน (รวมทั้งการอยู่อาศัย) ที่มุ่งต่อการใช้ประโยชน์สูงสุด มากกว่าที่จะเป็นการมุ่งพิสูจน์สิทธิของความถูกต้องตามกฎหมายตามลายลักษณ์อักษร ยกเว้นกรณีเดียวที่ประชาชนที่มีหลักฐานการครอบครองมาก่อนที่ทางราชการจะประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (กรณี 53 ไร่) ยิ่งไปกว่านั้น ในกรณีของที.น.ส.ล. จำนวน 2,525 ไร่ ยังเป็นการจัดระบบและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับกรณีของป่าปิด/ป่าเปิด ที่ชุมชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเปิดโดยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนฯ ที่มีสมาชิกร่วมงานจำนวน 107 คน ไปใช้ประโยชน์ปลูกผักชนิดเพื่อขายส่งตลาด และสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิก เฉลี่ย 3,000 บาท/เดือน/ ครัวเรือน พร้อม ๆ กับลดรายจ่ายในการซื้อผักเหล่านี้เป็นอาหาร 500 บาท/เดือน/ ครัวเรือน

ความใหม่-ความสามารถ

การจัดการที่ดินแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยไม่มุ่งสู่การจัดการตามหลักกฎหมายว่าด้วยการถือครองกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของ เป็นความใหม่-ความสามารถ และเป็นนวัตกรรมสังคมที่สร้างสรรค์จากการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐกับ “ประชาชนผู้เกี่ยวข้องโดยตรง” (Direct Stakeholder) ในขณะที่ความเป็นเจ้าของยังเป็นของรัฐอยู่ หรือเป็นไปตามหลักข้อพิพาทอยู่ แต่ชุมชนสามารถสร้างประโยชน์ได้ และได้มากกว่าเดิม

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสัมฤทธิ์ผลของการแก้ไขปัญหาข้างต้น ทั้งด้วยความพยายามขององค์กรชุมชน ไม่ว่าจะเป็น กองทุนสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน และสภาฤดูครึ่ง (ซึ่งในกรณีหลังนี้มีตัวแทนของภาครัฐเข้ามาร่วมในองค์ประกอบ) บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งนโยบายว่าด้วยเรื่อง สหก.ต่างเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ การจัดการที่ซับซ้อน แก้ไขแบบทีละเปลาะ ไม่มุ่งไปสู่การครอบครองกรรมสิทธิ์ แต่มุ่งไปยังการใช้ประโยชน์สูงสุดร่วมกัน ในขณะเดียวกันด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องของการระดมสรรพกำลัง เป็นการทำงานแบบร่วมระหว่างภาคส่วน (Co-production) คือ ระหว่างองค์กรภาครัฐกับองค์กรจัดตั้งของชุมชนแบบ 3 ภาคส่วน คือ อำเภอ-ภาครัฐส่วนภูมิภาค (ในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลกลาง) อบต-องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรจัดตั้งของชุมชน ซึ่งกล่าวได้อีกแบบหนึ่งว่า เป็นความร่วมมือระหว่างภาคส่วน (Cross-sector Collaboration)

